



Briuselis, 2021 07 09
COM(2021) 385 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

**dėl 2017 m. profesinių paslaugų reglamentavimo reformų rekomendacijų įgyvendinimo
vertinimo ir atnaujinimo**

{SWD(2021) 185 final}

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI

dėl 2017 m. profesinių paslaugų reglamentavimo reformų rekomendacijų įgyvendinimo vertinimo ir atnaujinimo

I. Profesinių paslaugų reglamentavimas. Platesnis kontekstas

2017 m. sausio mėn. Komisija valstybėms narėms pateikė rekomendacijas dėl nacionalinių profesinių paslaugų reglamentavimo reformų¹. Rekomendacijomis buvo siekiama skatinti valstybes nares kurti augimui, inovacijoms ir darbo vietų kūrimui palankią reglamentavimo aplinką ir padėti joms tai daryti. Tačiau pastaraisiais metais pažanga profesijų reglamentavimo reformų srityje ES buvo gana nuvilianti. Nepaisant potencialiai teigiamo reformų ekonominio poveikio, tik kelios valstybės narės ėmėsi veiksmų, kad panaikintų neproporcingą reglamentavimą. Net ir tada reformos dažnai būdavo vykdomos tik pradėjus pažeidimo nagrinėjimo procedūras. Kai kurios valstybės narės tam tikrų profesijų reglamentavimo aplinką dar labiau sugriežtino. Tai atitinka 2021 m. metinėje bendrosios rinkos ataskaitoje atliktą bendrosios paslaugų rinkos, kurią ir toliau stabdo nepagrįstos ir nereikalingos kliūtys, analizę². Taigi, praėjus ketveriems metams po rekomendacijų priėmimo ir atsižvelgiant į tai, kad ES ekonomika buvo smarkiai sukręsta COVID-19 pandemijos, atėjo metas įvertinti veiklą, susijusią su profesinių paslaugų reglamentavimu. Tai visiškai atitinka neseniai priimtą komunikatą „Naujosios 2020 m. pramonės strategijos atnaujinimas“³, kuriame pabrėžiama, kad reikia skubiai tobulinti bendrąją paslaugų rinką kaip svarbų ES ekonomikos konkurencingumo ir atsparumo svertą. Taigi, taip papildomi minėtame komunikate nustatyti veiksmai, kuriais siekiama geresnio bendrosios rinkos veikimo paslaugų srityje. Kaip paskelbta 2020 m. kovo mėn. vykdymo užtikrinimo veiksmų plane, šiuo komunikatu atnaujinamos 2017 m. profesinių paslaugų reglamentavimo rekomendacijos⁴.

Ekonominės aplinkybės

Dėl beprecedenčio COVID-19 pandemijos sukulto ES ekonomikos sukrėtimo reikia reaguoti visose srityse, siekiant sėkmingo ekonomikos atsigavimo. Veiksmingos ir paveikios struktūrinės reformos paslaugų sektoriuje, drauge su kitomis priemonėmis, galėtų paskatinti ekonomikos atsigavimą ir padėti užtikrinti jo tvarumą. Paslaugos atlieka svarbų vaidmenį ES ekonomikoje ne tik dėl jų tiesioginio indėlio į pridėtinę vertę ir užimtumą, bet ir dėl sąsajų su vertės grandinėmis ir jų esminio vaidmens pramonės ekosistemose. Reglamentuojamos profesinės paslaugos yra neatsiejamos nuo ekonomikos ir yra daugelio sektorių, pavyzdžiui, statybos, judumo, sveikatos, turizmo, viešųjų paslaugų ir švietimo, dalis⁵. Jų vis dažniau

¹Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl profesinių paslaugų reglamentavimo reformų rekomendacijų (COM(2016) 820), prie kurio pridedamas dokumentas SWD(2016) 436.

²SWD(2021) 351, 2021 m. metinė bendrosios rinkos ataskaita, pridedama prie komunikato „Naujosios 2020 m. pramonės strategijos atnaujinimas. Bendrosios rinkos stiprinimas siekiant Europos ekonomikos atsigavimo“ (COM(2021) 350).

³Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Naujosios 2020 m. pramonės strategijos atnaujinimas. Bendrosios rinkos stiprinimas siekiant Europos ekonomikos atsigavimo“ (COM(2021) 350).

⁴Ilgalaikis geresnio bendrosios rinkos taisyklių įgyvendinimo ir vykdymo užtikrinimo veiksmų planas (COM(2020) 94 final).

⁵Žr. <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regprof/>.

prisireikia prekių gamyboje – tai vadinama ekonomikos „įpaslauginimu“⁶. Todėl dinamiškos, atsparios ir gerai veikiančios paslaugų rinkos gali būti tvirtas kitų ekonomikos sektorių veiksmingumo pagrindas.

Visų pirma verslo paslaugos⁷, daugelis kurių yra reglamentuojamos profesinės paslaugos, sukuria apie 13 proc. ES bendrosios pridėtinės vertės ir sudaro beveik 14 proc. ES užimtumo⁸. Be šio tiesioginio indėlio, jos taip pat yra svarbus indėlis į likusią ekonomiką tiek šalies viduje, tiek tarpvalstybiniu mastu⁹. Kadangi šios paslaugos dažniausiai apibūdinamos kaip imlios žinioms, jomis labai prisidedama prie inovacijų ir mokslinių tyrimų.

Kaip aiškiai parodė pandemija, skaitmeninės inovacijos atlieka esminį ir vis svarbesnį vaidmenį teikiant paslaugas, todėl reglamentavimo kokybės srityje joms turėtų būti skiriamas ypatingas dėmesys. Duomenys rodo, kad nors skaitmeninis automatizavimas verslo paslaugų sektoriuje turi potencialo pakeisti visą verslo modelį, pradedant galimybėmis patekti į rinkas ir baigiant pasikartojančių užduočių automatizavimu, tai dar nėra daugumos ES paslaugų teikėjų realybė¹⁰. Todėl, atsiradus naujoms skaitmeninėms paslaugoms, reikia persvarstyti dabartines reguliavimo sistemas, kad jos būtų palankesnės reikiamoms novatoriškoms paslaugoms.

Empiriniai duomenys patvirtina, kad pernelyg didelis rinkos reguliavimas gali labai pakenkti ekonominės veiklos rezultatams. Tuo tarpu rinkų atvėrimas konkurencijai gali paskatinti našumą, inovacijas bei verslumą ir galiausiai padėti pasiekti geresnių ekonominių rezultatų. Pavyzdžiui, neseniai atliktas tyrimas rodo, kad įgyvendinus Komisijos 2017 m. reformų rekomendacijas vos keturiuose verslo paslaugų sektoriuose (teisės, apskaitos, architektūros ir inžinerijos) BVP galėtų padidėti daugiau kaip 14 mlrd. EUR ir per trejus metus 12 ES valstybių narių galėtų būti sukurta per 50 000 papildomų darbo vietų. Atsižvelgiant į beveik nereikšmingas viešąsias šių reformų išlaidas, taip būtų gauta didžiulė nauda¹¹. Teigiamas reformų poveikis pasireikštų didesniu našumu, mažesnėmis kainomis ir išaugusiu galutiniu vartojimu.

Reglamentavimo aplinkybės

Profesinių paslaugų reglamentavimas yra valstybių narių ir ES pasidalijamoji kompetencija, todėl reikia imtis bendrų veiksmų, kad reglamentavimas atitiktų savo paskirtį. Šiuo metu, remiantis valstybių narių informacija, pateikta reglamentuojamų profesijų duomenų bazėje, visoje ES yra beveik 6 000 reglamentuojamų profesijų, o jų skaičius įvairiose šalyse labai

⁶ T. y. didėjantis netiesioginis paslaugų, kaip indėlio ir veiklos įmonėse arba kaip su prekėmis susietos veiklos, indėlis į prekių gamybą. Pavyzdžiui, „Copenhagen Economics“ skaičiavimais, 25–60 proc. darbo vietų gamybos įmonėse yra susiję su paslaugų funkcijomis, o ES prekių eksporto srityje yra apie 14 mln. su paslaugomis susijusių darbo vietų („Copenhagen Economics“, 2018 m. *Making EU trade in services work for all*). Žr. <https://www.copenhageneconomics.com/publications/publication/making-eu-trade-in-services-work-for-all>.

⁷ Verslo paslaugos – paslaugos, teikiamos sektoriuose, remiančiuose įvairią veiklą vykdančias įmones, pavyzdžiui, teisinės, apskaitos ar inžinerijos paslaugos. Nors reglamentuojamos profesinės paslaugos teikiamos daugelyje kitų ekonomikos sektorių, dauguma šiame komunikate aptariamų profesijų priklauso verslo paslaugų sektoriui.

⁸ Eurostatas, 2017 m.

⁹ Pavyzdžiui, architektūros ir inžinerijos paslaugos sudaro apie 5 proc. viso indėlio į ES statybos darbus (Eurostatas, 2019 m.).

¹⁰ „Prometeia SpA“ vadovaujamas konsorciumas. (2021 m.): *The impact of regulatory environment on digital automation in professional services* („Reglamentavimo aplinkos poveikis profesionalių paslaugų skaitmeniniam automatizavimui“). Europos Komisijos užsakytas tyrimas. Tyrimas apima architektūros, inžinerijos, teisinės ir apskaitos paslaugas 12-oje valstybių narių (BE, HR, FR, DE, IE, IT, NL, PL, PT, RO, ES, SE). Žr. <https://data.europa.eu/doi/10.2873/310173>.

¹¹ Ten pat.

įvairuoja¹². Remiantis ES masto tyrimu, maždaug 22 proc. Europos darbo jėgos (t. y. daugiau kaip 47 mln. piliečių) profesijų reglamentavimas turi tiesioginės įtakos¹³.

Iš tiesų daugelis su paslaugomis susijusių profesijų nuo seno yra griežtai reglamentuojamos. Rinkos ekonomikos šalyse reglamentavimas yra pagrįstas, kai siekiama pašalinti rinkos trikdžius, kuriuos lėmė, pavyzdžiui, reikšmingi išorės veiksniai arba didelė informacijos asimetrija. Geriausiu atveju tokios rinkos korekcijos turėtų būti įgyvendinamos nustatant kuo mažiau apribojimų ir mažiausiomis įmanomomis dalyvių sąnaudomis. Tačiau reglamentavimo apribojimai dažnai gali viršyti būtina minimumą, pavyzdžiui, jei jiems daro įtaką profesinių grupių asmeniniai interesai.

Išanalizavus reglamentavimo apribojimus, taikomus ekonominiu požiūriu svarbioms profesijoms, kurios yra šio komunikato dėmesio centre, matyti, kad kyla didelių kliūčių šių profesijų atstovams patekti į rinką ir jomis verstis, be to, valstybėse narėse reglamentavimas labai įvairuoja. Šie apribojimai apima įvairius galimybės teikti profesines paslaugas ir verstis profesine veikla aspektus, pradedant priskirta veikla ir saugomais profesiniais vardais ir baigiant reikalavimais dėl teisinių formų, akcijų ar draudimo. Bendras reikalavimų poveikis ribojant profesinių paslaugų rinkas gali būti reikšmingas. Neseniai paskelbtoje ataskaitoje *Business Journey on the Single Market: Practical Obstacles and Barriers* („Verslo kelias bendrojoje rinkoje. Praktinės kliūtys ir trukdžiai“) nurodoma, kad galimybė užsiimti reglamentuojamomis profesijomis ir vertinimas jomis yra viena iš didelių ir nuolatinių įmonėms bendrojoje rinkoje kylančių kliūčių¹⁴.

Profesijos, kurioms skiriama daugiausia dėmesio

Kaip ir 2017 m. reformų rekomendacijose, šiame komunikate daugiausia dėmesio skiriama kelioms ekonomiškai svarbioms profesijoms: architektams, statybos inžinieriams, advokatams, patentiniams patikėtiniais ir turistinių kelionių vadovams (gidams). Dėmesio centre šios profesijų grupės atsidūrė dėl jų ekonominės svarbos, vaidmens inovacijų srityje ir jų indėlio į gyvybiškai svarbias ekonomines ekosistemas, taip pat dėl galimos šių sektorių reglamentavimo reformos naudos. Jos priklauso keturioms pagrindinėms platesnėms pramonės šakoms: verslo paslaugoms, statybai, nekilnojamajam turtui ir turizmui.

Pavyzdžiui, *architektūros ir inžinerijos sektoriuose* tiesiogiai sugeneruojama 1,4 proc. viso ES užimtumo ir 1 proc. bendrosios pridėtinės vertės. Netiesioginis jų indėlis į kitus ekonomikos sektorius, pavyzdžiui, statybos, yra dar didesnis. Per 50 proc. Europos įmonių architektūros ir inžinerijos sektoriuose laikomos novatoriškomis bendrovėmis. *Teisės ir apskaitos sektoriai* kartu sukuria 3 proc. visų darbo vietų ES ir tiek pat procentų visos ES bendrosios pridėtinės vertės, taip pat teikia kitiems ekonomikos sektoriams gyvybiškai svarbias paslaugas.

Kalbant apie *turistinių kelionių vadovų (gidų)* profesiją, kuri vis dar reglamentuojama dviejuose trečdaliuose valstybių narių, turizmas yra viena iš svarbiausių ES ekonominės veiklos rūšių, turinti plataus masto poveikį likusiai ekonomikai ir socialiniams bei kultūriniais aspektams. *Patentiniai patikėtiniai* buvo pasirinkti dėl jų gyvybiškai svarbaus vaidmens inovacijų ir vystymosi srityje, nes intelektinės nuosavybės teisės, pvz., patentai,

¹² Žr. <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regprof/>. Duomenų bazėje yra informacijos apie reglamentuojamas profesijas, kurioms taikoma Direktyva 2005/36/EB, ir nurodyta, kad reglamentuojama maždaug 600 vadinamųjų generinių profesijų. Kiekviena generinė profesija paprastai apima daug konkrečių profesijų, todėl ES reglamentuojamų profesijų skaičius siekia beveik 6 000.

¹³ Koumenta M. ir M. Paglierio, 2016: *Measuring Prevalence and Labour Market Impacts of Occupational Regulation in the EU* („Profesijų reglamentavimo aprėpties ir poveikio darbo rinkai ES vertinimas“). Žr. https://ec.europa.eu/growth/content/measuring-prevalence-and-labour-market-impacts-occupational-regulation-eu_en.

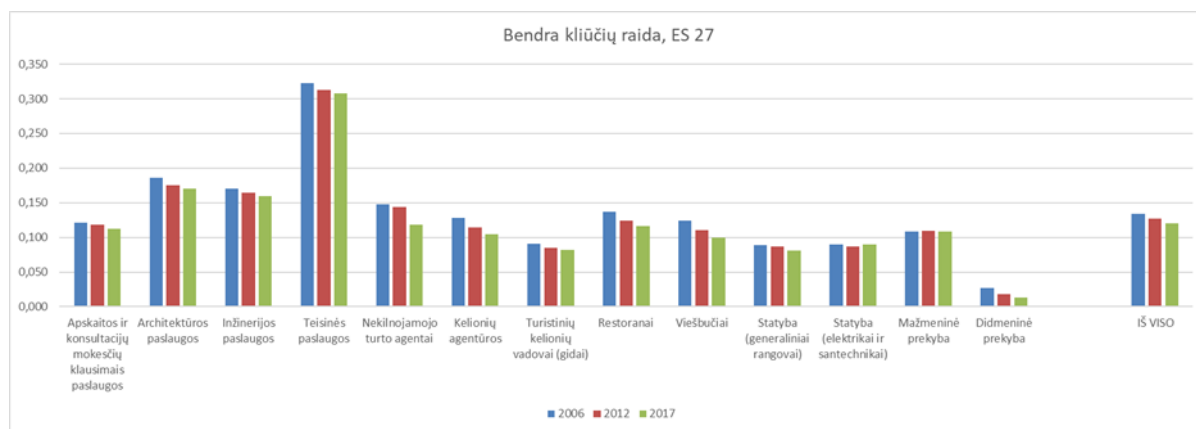
¹⁴ SWD(2020) 54.

prekių ženklai ir pramoninis dizainas, yra būtinos daugelyje pramonės šakų. *Nekilnojamojo turto* veikla sudaro didelę visos ekonomikos dalį ir atlieka svarbų vaidmenį daugelyje sektorių, taip pat daro poveikį pavienėms įmonėms ir piliečiams.

Pažanga reglamentavimo reformų srityje

2017 m. reformų rekomendacijose Komisija pasiūlė konkrečias reglamentavimo sritis, susijusias su tam tikromis profesinėmis paslaugomis, kurioms būtų naudingi reglamentavimo patobulinimai¹⁵. Buvo siekiama padėti valstybėms narėms tikslingiau vykdyti reglamentavimo reformas ir reformomis pasiekti didžiausią ekonominę naudą, taip pat teikti papildomą politinę paramą, kurios reikia reformoms įgyvendinti. Profesinių paslaugų reformos taip pat buvo ne kartą įtrauktos į kelias konkrečioms valstybėms narėms skirtas Europos semestro rekomendacijas.

Nepaisant akivaizdžios ekonominės naudos, susijusios su reguliavimo apribojimų švelninimu paslaugų rinkoje, apskritai pastaraisiais metais daugelyje paslaugų sektorių nepasiekta beveik jokios pažangos (1 pav.).



1 pav. Rinkos kliūtys 27 ES valstybėse narėse, 2006–2017 m. Reglamentavimo ribojamasis poveikis matuojamas skalėje nuo 0 iki 1. Šaltinis: *Mapping and Assessment of Legal and Administrative Barriers in the Services Sector* („Teisinių ir administracinių kliūčių paslaugų sektoriuje nustatymas ir vertinimas“), Europos Komisijos užsakytas tyrimas, žr. <https://data.europa.eu/doi/10.2873/690757>.

Padėtis yra panaši ir nagrinėtuose profesinių paslaugų sektoriuose. Nuo 2017 m. tik kelios ES šalys ėmėsi profesinių paslaugų liberalizavimo reformų (daugeliu atvejų po pažeidimo nagrinėjimo procedūrų). Apskritai vykdant reformas tik iš dalies atsižvelgta į Komisijos rekomendacijas, todėl daugumoje valstybių narių tebėra daug galimybių toliau tobulinti reglamentavimą.

Kai kurios valstybės narės – priešingai – neseniai sugriežtino tam tikrų profesijų reglamentavimą. Pavyzdžiui, dvi valstybės narės pradėjo reglamentuoti nekilnojamojo turto agento profesiją (vienoje šalyje reglamentavimo iniciatyva tebesvarstoma), kuri šiose šalyse anksčiau nebuvo reglamentuojama. Keletas valstybių narių nustatė apribojimus, susijusius su tam tikrais teisinių, architektūros ir inžinerijos paslaugų teikėjų patekimo į rinką ir teikimo aspektais (išsamesnė informacija pateikiama toliau).

¹⁵COM(2016) 820.

Profesinių paslaugų reglamentavimo ribojamojo poveikio rodiklis

Kaip ir 2017 m., šios atnaujintos reformų rekomendacijos grindžiamos išsamiau nacionalinių reglamentavimo sistemų, taikomų septynioms aptariamoms profesijoms, vertinimu. Be išsamios kokybinės analizės, bendras nacionalinio reglamentavimo ribojamasis poveikis vertinamas taikant sudėtinį rodiklį, kuris buvo parengtas 2017 m. siekiant įvertinti bendrą kelių reglamentavimo reikalavimų našą¹⁶.

Šis rodiklis suteikia kiekybinį pagrindą septynių profesijų reglamentavimo sistemų valstybėse narėse lyginamajai analizei, įvertinant jų ribojamąjį poveikį skalėje nuo nulio (mažiausiai ribojanti) iki šešių (labiausiai ribojanti). Jis grindžiamas labai panašia metodika kaip ir 2018 m. EBPO produktų rinkos reguliavimo rodikliai. Reglamentavimo reikalavimai, kuriems taikomas rodiklis, rūšys nuo 2017 m. išliko nepakitę:

- (1) požiūris į reglamentavimą: veikla, kuria gali verstis tik tam tikrą kvalifikaciją turintys subjektai, profesinio vardo apsauga;
- (2) kvalifikaciniai reikalavimai: mokymosi trukmė, privalomas valstybinis egzaminas, reikalavimas nuolat kelti kvalifikaciją ir kt.;
- (3) kiti priėmimo reikalavimai: privaloma narystė arba registracija profesinėje organizacijoje, išduodamų licencijų skaičiaus ribojimas, kiti leidimų išdavimo reikalavimai ir kt.;
- (4) veiklos vykdymo reikalavimai: bendrovių formų apribojimai, akcijų valdymo ir balsavimo apribojimai, bendro profesinės veiklos vykdymo apribojimai, veiklos rūšių nesuderinamumas ir kt.

2017 m. Europos Komisijos Jungtinis tyrimų centras atliko ribojamojo poveikio rodiklio nustatymo metodikos statistinį auditą, kurio metu padaryta išvada, kad šis rodiklis yra statistiškai nuoseklus ir patikimas bei buvo naudinga ir veiksminga priemonė įvairiems nacionalinio reglamentavimo aspektams apibendrinti¹⁷. Šis rodiklis taip pat buvo įvertintas Europos Parlamento užsakymu atliktame tyrime, kuriame padaryta išvada, kad jis „gali padėti įrodyti, kad profesinių paslaugų reglamentavimo ribojamasis poveikis paprastai mažina gerą rinkų veikimą ir taip menkina ekonomikos augimą ES“¹⁸. Tyrime taip pat pažymima, kad nors šis rodiklis grindžiamas EBPO produktų rinkos reguliavimo metodika, juo dar išsamiau parodomas bendras ribojamojo poveikio lygis ES valstybėse narėse, į analizę įtraukiant kai kuriuos papildomus aspektus.

Toliau pateikiami konkrečių valstybių narių rezultatai, susiję su kiekvienos iš septynių profesijų reglamentavimo ribojamuoju poveikiu. Nors šie rezultatai yra naudingas bendro reglamentavimo ribojamojo poveikio ir reglamentavimo tobulinimo galimybių rodiklis, jie neturėtų būti atsieti nuo kokybinio nacionalinio reglamentavimo aplinkybių vertinimo. Jie taip pat neturėtų būti aiškinami kaip galutinai įvertinantys reglamentavimo proporcingumą ar tinkamumą. Veikiau jie turėtų būti atspirties taškas atliekant tolesnę išsamią analizę, kurioje kokybiniai ir kiekybiniai metodai vienas kitą papildo.

¹⁶ Išsamesnės informacijos apie metodiką pateikiama susijusiame tarnybų dariniame dokumente.

¹⁷ Jungtinis tyrimų centras (2018): *Statistical Audit of the Restrictiveness Index for Seven Regulated Professions* („Septynių reglamentuojamų profesijų ribojamojo poveikio indekso statistinis auditas“). Žr. <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/jrc-statistical-audit-restrictiveness-index-seven-regulated-professions>.

¹⁸ Pelkmans J. (2017): *The New Restrictiveness Indicator for Professional Services: an Assessment*. („Naujas profesinių paslaugų ribojamojo poveikio rodiklis. Vertinimas“). Europos Parlamento IMCO komiteto užsakytas tyrimas. Žr. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/607349/IPOL_STU\(2017\)607349_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/607349/IPOL_STU(2017)607349_EN.pdf).

II. Analizė pagal profesijas

Tolesniuose skirsniuose aprašomas įvairių nagrinėtų profesinių paslaugų reglamentavimas. Sąvokos ir (nacionalinė) terminija, taip pat profesijų veiklos organizavimas ir apimtis valstybėse narėse dažnai skiriasi. Atliekant analizę į šiuos skirtumus atsižvelgta aptariant paslaugas konkrečiame sektoriuje, o ne nacionalines tam tikros profesijos apibrėžtis.

Toliau pateiktas vertinimas daugiausia grindžiamas:

- informacija, kurią pateikė valstybės narės reglamentuojamų profesijų duomenų bazėje;
- papildomais Komisijos tyrimais, susijusiais su nacionalinės teisės aktais.

Analizėje taip pat atsižvelgiama į suinteresuotųjų šalių skundus arba kitus atsiliepimus dėl apribojimų, su kuriais jie susiduria. Ši informacija buvo patikrinta ir kelis kartus aptarta su valstybėmis narėmis.

Kiekvienoje analizėje yra grafikas, parodantis ribojamojo poveikio rodiklį. Šią informaciją reikėtų vertinti drauge su pateikta kiekvienos profesijos aprašomąja analize. Šio rodiklio tikslas – nustatyti santykinį kiekvienos iš minėtų profesijų reglamentavimo atskirose valstybėse narėse intensyvumą. Su reglamentavimu nesusijusios kliūtys į rodiklį neįtrauktos, tačiau, kai įmanoma ir kai Komisijai tokia informacija žinoma, jos minimos kokybiniame aprašyme. Rekomendacijos daugiausia grindžiamos platesne kokybine analize, todėl nebūtinai esama tiesioginės sąsajos tarp rodiklio vertės ir reformų rekomendacijų.

Remdamosi šiomis rekomendacijomis, valstybės narės turėtų iš naujo įvertinti ir persvarstyti paslaugų teikėjams taikomus apribojimus ir atrinktus profesinius sektorius reglamentuojančias taisykles. Visų pirma jos turėtų atsižvelgti į bendrą poveikį, kurį daro kelių lygių reglamentavimo priemonės.

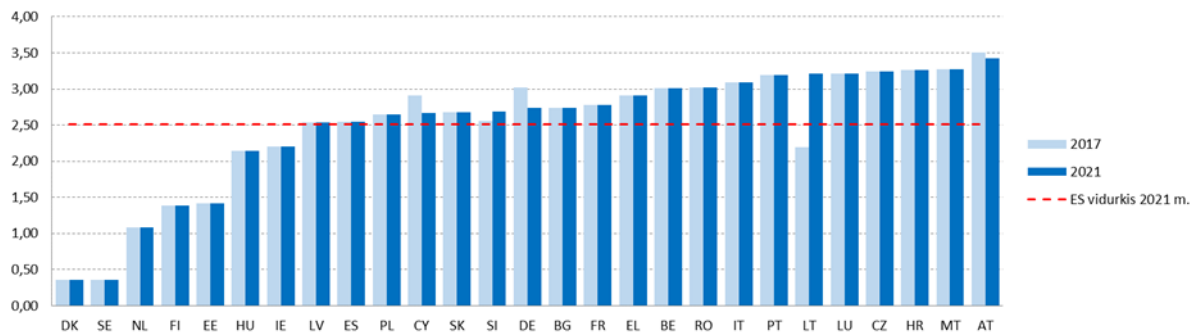
II.1. Architektai

Nors dauguma ES valstybių narių architekto profesiją reglamentuoja taip, kad ją būtų galima automatiškai pripažinti pagal Profesinių kvalifikacijų direktyvą, požiūris vis dar labai skiriasi. Keliose šalyse (pvz., **Austrijoje, Belgijoje, Bulgarijoje, Graikijoje, Prancūzijoje, Vengrijoje, Airijoje, Liuksemburge, Maltoje**) su architektūra susijusi veikla priskiriama vienai reglamentuojamai profesijai, o kitose (pvz., **Lenkijoje, Lietuvoje, Latvijoje**) – reglamentavimas labiau fragmentuotas, kai skirtingą veiklą vykdo tik glaudžiai susijusių profesijų atstovai (pvz., statybų technologai, kraštovaizdžio architektai, miesto planuotojai, interjero architektai) arba ją vykdo labiau specializuoti ar sertifikuoti specialistai (pvz., architektai, turintys papildomą atestaciją konkrečiose statybos srityse). **Danija, Estija, Suomija** ir **Švedija** nereglamentuoja šios profesijos *stricto sensu*, bet reglamentuoja konkrečius vertimosi ja būdus arba naudoja kitas kompetencijos tikrinimo formas, būdingas statybų sektoriui.

2017 m. Komisija pateikė keletą rekomendacijų dėl architekto profesijos, visų pirma dėl plačios priskirtų veiklos rūšių aprėpties, akcijų valdymo poveikio, bendrovės formos bei daugiasritės veiklos apribojimų, ir dėl suskaidytų reglamentavimo sistemų are kelių sertifikavimo reikalavimų poveikio.

Remiantis turima informacija, valstybės narės nuo 2017 m. įgyvendino kelias reformas, tačiau jų užmojai buvo gana riboti. Keletu atvejų reformos lėmė griežtesnius reglamentavimo reikalavimus.

2 pav. Ribojamojo poveikio rodiklis. Architektai¹⁹



Šaltinis: Europos Komisija, 2021.

2 paveiksle parodyta santykinė valstybių narių padėtis, susijusi su ribojamuoju poveikiu norint užsiimti ir verstis architekto profesine veikla, remiantis atnaujintu Komisijos parengtu ribojamojo poveikio rodikliu. Palyginti su 2017 m., rodiklis buvo šiek tiek patikslintas siekiant geriau aprėpti tik architektams priskirtą veiklą ir papildomų sertifikavimo ir atestavimo sistemas, pagal kurias galimybei užsiimti konkrečia veikla taikomi papildomi leidimų išdavimo reikalavimai.

Neseniai keliose valstybėse narėse, pavyzdžiui, **Kipre, Lietuvoje ir Slovėnijoje**, architektams taikomi kvalifikaciniai reikalavimai buvo iš dalies pakeisti siekiant atsižvelgti į būtiniausius mokymo reikalavimus, atnaujintus Direktyva 2013/55/ES. **Lietuva** taip pat nustatė profesinio vardo apsaugą, tęstinio kvalifikacijos kėlimo reikalavimus ir privalomą narystę atestuotų architektų²⁰ profesinėje organizacijoje. **Slovėnijoje** šiek tiek sumažinti mokymo reikalavimai, tačiau nustatyti privalomo profesinio tobulėjimo reikalavimai. **Latvija** sumažino profesinės patirties reikalavimus architektams, kuriems taikomos papildomos sertifikavimo procedūros.

Padėtis šalyse, kurios nereglamentuoja šios profesijos *stricto sensu*, bet reglamentuoja konkrečius vertimosi ja būdus ar kitus su statybos aplinka susijusius kompetencijos patikrinimus (**Danijoje, Estijoje, Suomijoje ir Švedijoje**), iš esmės nepasikeitė. Komisija nepastebėjo jokių reikšmingų teisės aktų pakeitimų po to, kai ji profesijos nereglamentuojančioms valstybėms narėms paskelbė 2017 m. rekomendaciją peržiūrėti šį modelį, kad jis netaptų kliūtimi, ir nebuvo informuota apie jokių svarstymus šiuo klausimu. Komisijos turima informacija patvirtina pirmines išvadas, kad šių dviejų modelių skirtumai gali būti ne tokie dideli, kaip gali pasirodyti, kai profesijos nereglamentuojančios šalys, taiko architektų kompetencijos sertifikavimą, *ad hoc* arba kiekvienu konkrečiu atveju atliekamą kompetencijos vertinimą, kad jie galėtų teikti konkrečias paslaugas (pvz., pateikti planus arba statybos leidimus). Pavyzdžiui, **Suomijos** valdžios institucijos, išduodamos statybos leidimus, kiekvienu konkrečiu atveju sprendžia dėl vadovaujančiųjų, pastatų ir specialiųjų dizainerių kvalifikacijos. **Švedijoje** ne tik tikrinami statybos leidimai, bet ir reglamentuojama tam tikrų sertifikuotų specialistų (priešgaisrinės saugos, vėdinimo, prieinamumo neįgaliesiems, kultūros išsaugojimo), statybviečių koordinatorių ir technikos ekspertų veikla. **Estijoje** pradėta reforma, kad būtų supaprastintos išsamios vadovaujančiųjų specialistų²¹ sertifikavimo taisyklės, tačiau prieigos sąlygos reformomis iš esmės nebuvo pakeistos.

Didžiausi skirtumai tarp valstybių narių pastebimi priskirtų veiklos rūšių srityje. Architektūrinio projektavimo ir planavimo veikla, techninės kontrolės ir atitikties dokumentų

¹⁹ Rodiklis rodo bendrą reglamentavimo ribojamojo poveikio laipsnį skalėje nuo 0 (mažiausiai ribojantis) iki 6 (labiausiai ribojantis). 2017 m. rodiklio vertės buvo perskaičiuotos siekiant atsižvelgti į metodologinius patikslinimus ir iš valstybių narių gautą naują informaciją.

²⁰ T. y. architektų, kuriems taikomos papildomos atestacijos procedūros, kad jie galėtų vykdyti konkrečią veiklą.

²¹ Estijoje bet kuri bendrovė, norinti teikti paslaugas statybos, projektavimo, pastatų apžiūros, energijos vartojimo audito, savininkų priežiūros, konsultavimo statybos projektų ir pastatų klausimais ir energijos sertifikatų išdavimo sektoriuose, turi užsiregistruoti ekonominės veiklos registre ir nurodyti tos konkrečios srities vadovaujantįjį specialistą.

rengimas, pateikimas ir pasirašymas paprastai visose šią profesiją reglamentuojančiose šalyse yra priskiriami kvalifikuotiems architektams. Daugelyje šalių architektų veiklai taip pat priskiriama statybų sektoriaus veikla, susijusi su sąnaudų valdymu ir statybos stebėseną. Kitos paslaugos, pavyzdžiui, kraštovaizdžio architektūra, miestų, teritorijų planavimas ir interjero dizainas, įvairiose ES valstybėse narėse architektams priskiriamos skirtingu mastu. Keliose šalyse priskiriamos tik tam tikros paslaugos, pvz., **Vokietijoje** priskiriama tik dokumentų, reikalingų statybos leidimams gauti, pateikimo paslauga, o **Austrijoje** išskirtinai priskiriama tik viešųjų dokumentų rengimo paslauga. Kai šalys tokiu būdu priskiria tam tikras profesinės veiklos rūšis, tokia profesine veikla paprastai gali verstis ir susijusių profesijų atstovai, visų pirma statybos inžinieriai arba glaudžiai susijusių profesijų atstovai, pavyzdžiui, kraštovaizdžio architektai, miestų planuotojai, erdvės planuotojai ir interjero dizaineriai.

Komisija pažymi, kad, reaguojant į 2017 m. rekomendacijas dėl plačios architektams priskirtų veiklos rūšių aprėpties, pokyčių būta nedaug. Pavyzdžiui, Portugalija atvėrė priskirtos kreipimosi dėl statybos projekto patvirtinimo paslaugos galimybę, kuri dabar yra atvira inžinieriams, ir paskelbė apie tolesnes reformas. **Kroatijoje** taip pat panaikintas interjero dizaino veiklos reglamentavimas ir veikla atvėrta visiems²².

Kitas svarbus 2017 m. nustatytas skirtumas tarp valstybių narių buvo vientisų ir fragmentuotų sistemų buvimas. Vientisą sistemą turinčios valstybės narės leidžia architektams teikti įvairias paslaugas, o kitose valstybėse narėse kompetencija ir (arba) atsakomybė paskirstoma skirtingų kategorijų specialistams. Šiame komunikate Komisija atidžiau išnagrinėjo profesijos fragmentaciją, vertindama reikalavimus dėl papildomų architektų sertifikavimo ar atestavimo sistemų, kad jie galėtų teikti konkrečias profesines paslaugas (įskaitant papildomus profesinės patirties reikalavimus).

Remiantis turima informacija, atlikus analizę nustatyta, kad keliose šalyse (pvz., **Latvijoje, Lietuvoje, Lenkijoje**) architekto profesija yra fragmentuota skirtingu mastu. **Latvijoje**, norėdamas įgyti savarankišką teisę verstis profesine veikla, pareiškėjas, be bendrųjų privalomų išsilavinimo reikalavimų, turi gauti savarankiškos veiklos pažymėjimą. Nors **Latvija**, atsižvelgdama į 2017 m. rekomendacijas, šiek tiek sumažino statybos specialistų specializacijų skaičių, joje vis dar taikoma daug sertifikavimo reikalavimų.²³ Komisija nustatė, kad nuo 2017 m. **Lietuva** padidino fragmentacijos lygį, padidindama veiklos rūšių, kurių atveju reikalaujama papildomų neypatingos svarbos statinių architektų atestacijų, skaičių. **Lenkija** praneša apie keturis architektų tipus²⁴ ir leidžia tolesnes techninio pobūdžio specializacijas. Remiantis turima informacija, fragmentacijos, nors ir mažesniu mastu, esama ir **Slovakijoje, Rumunijoje, Kroatijoje, Slovėnijoje, Kipre, Nyderlanduose** bei **Portugalijoje**.

Nors tam tikrų profesinės veiklos atvėrimas vienai ar kelioms reglamentuojamoms profesijoms, kurioms taikomi ne tokie griežti reglamentavimo reikalavimai, taip pat gali turėti teigiamą poveikį, kaip pranešta 2017 m., sąlygų, kuriomis leidžiama užsiimti įvairia veikla, fragmentacija tebėra svarbus veiksnys, į kurį reikia atsižvelgti reglamentuojant profesiją, nes dėl to gali atsirasti nereikalinga painiava ir reikalaujama keliatygių leidimų. Visų pirma Komisija apgailestauja, kad valstybės narės menkai ėmėsi veiksmų, kad sumažintų įvairių veiklos rūšių, kurioms taikomi papildomi reikalavimai, fragmentaciją. Komisija taip pat

²² Kroatijoje taip pat panaikintas narystės profesinėse organizacijose reikalavimas statybvietės vadovams. Kroatijos valdžios institucijų teigimu, taip pat panaikintas su gyvenamąja vieta susijęs reikalavimas.

²³ 76 sertifikuojamos veiklos rūšys statybos sektoriuje, iš kurių 16 veiklos rūšių yra projektavimo srityje.

²⁴ Architektus, turinčius galutinę licenciją, architektus, turinčius statybos licenciją ir besispecializuojančius statinių ir konstrukcijų srityje, architektus, turinčius statybų licenciją ir besispecializuojančius architektūros srityje, techninius architektus, turinčius statybos licenciją ir besispecializuojančius architektūros srityje.

ragina tas valstybes nares persvarstyti fragmentuotų sistemų reglamentavimo proporcingumą. Visų pirma jos turėtų įvertinti sistemų veiksmingumą paskirstant atsakomybę skirtingoms tos pačios veiklos rūšies specialistų kategorijoms ir našą, atsirandančią dėl poreikio gauti kelis glaudžiai susijusių veiklos rūšių sertifikatus.

Komisija nustatė, kad vykdant akcijų valdymo reikalavimų reformas padaryta didesnė pažanga. Po Teisingumo Teismo sprendimų bent dvi šalys – **Austrija** ir **Kipras** – sumažino savo akcijų valdymo ir bendrovės formos apribojimus.

2019 m. liepos 29 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (ESTT) priėmė sprendimą byloje C-209/18 *Komisija prieš Austriją*, be kita ko, dėl reikalavimų inžinieriams ir architektams, kurie specializuojasi statybos inžinerijos srityje. ESTT nustatė, kad (ankstesniu) inžinierių ir architektų įstatymu buvo pažeista Europos teisė, be kita ko, nustatant ribojamąsias sąlygas akcininkams²⁵ ir ribojant inžinierių ir architektų–statybos inžinierių daugiasritę veiklą. 2019 m. birželio mėn. **Austrijoje** įsigaliojo naujas įstatymas, kuriuo iš dalies keičiamos taisyklės dėl teisinės formos ir akcijų valdymo reikalavimų. Nors anksčiau steigti profesionalius juridinius asmenis buvo leidžiama tik tam tikrų formų bendrovėms, naujuoju įstatymu leidžiamos visos bendrovių formos. Taip pat atlaisvintos nuosavybės teise priklausančio kapitalo taisyklės, kurias gali taikyti ne tik architektūros ir civilinės inžinerijos įmonės arba fiziniai asmenys, bet ir architektūros ir inžinerijos bendrovės, įsteigtos kitoje ES ar EEE valstybėje narėje arba Šveicarijoje.

Be to, 2017 m. rekomendacijose **Austrija** paraginta peržiūrėti išimtinę architektūros įmonių veiklos rūšį (architektūros paslaugų teikimą), kuri gerokai apriboja galimybes užsiimti šia profesija kartu su kitomis profesijomis. Nors vykdant 2019 m. reformas ši rekomendacija nebuvo įgyvendinta, tikimasi, kad naujasis įstatymas bus priimtas 2021 m. pirmąjį pusmetį, kad būtų atsižvelgta į Teismo sprendimą²⁶.

Komisija taip pat atkreipia dėmesį į **Kipro** padarytą pažangą mažinant akcijų valdymo reikalavimus. Nors anksčiau architektūros bendrovių akcijų valdymas buvo leidžiamas tik Kipro mokslo ir technikos rūmų (ETEK) nariams, 2017 m. priėmus pakeitimus, susijusius su pažeidimo nagrinėjimo procedūra, reikalavimai sumažinti bent iki 51 proc. Komisija apgailestauja, kad **Malta** vis dar turi 100 proc. akcijų valdymo reikalavimą, nepaisant 2017 m. rekomendacijų jį sumažinti.

Nepaisant 2016 m. nacionaliniame veiksmų plane pateiktų pranešimų, **Vokietija** nepadarė pažangos šalies mastu derindama savo akcijų valdymo ir balsavimo reikalavimus.

Padėtis, susijusi su privalomo profesinio draudimo reikalavimais, nuo 2017 m. nepasikeitė.

Septyniose šalyse (**Kroatijoje**, **Vokietijoje**, **Italijoje**, **Liuksemburge**, **Maltoje**, **Lenkijoje** ir **Slovėnijoje**) yra nustatytos taisyklės dėl tarifų, daugiausia rekomenduojamų kainų visoms arba kai kurioms paslaugoms forma.

Šiuo klausimu Komisija atkreipia dėmesį į Vokietijos padarytą pažangą įgyvendinant ESTT sprendimą byloje C-377/17 *Komisija prieš Vokietiją*, nes Vokietija iš dalies pakeitė architektams ir inžinieriams taikomus tarifų apribojimus. Naujose taisyklėse, kurios įsigaliojo 2021 m. sausio 1 d., buvo paliktas tarifų diapazonų sąrašas, tačiau paaiškinta, kad jais galėtų

²⁵ Pagal ankstesnį įstatymą architektų ir inžinierių bendrovės nariais galėjo tapti tik fiziniai asmenys ir civilinės inžinerijos bendrovės, o bendrovės vadovais ir atstovais galėjo būti paskirti tik fiziniai asmenys, kurie yra tokios bendrovės nariai ir turi didžiąją dalį jos akcijų.

²⁶ ESTT nusprendė, kad „Austrijos Respublika nepateikė jokio konkretaus argumento, įrodančio, kad kitos mažiau ribojančios priemonės, kaip antai Komisijos argumentuose nurodytas daugiasritę veiklą vykdančios bendrovės vidaus tvarkos nustatymas, nebūtų tinkamos veiklą tokioje bendrovėje vykdančio [architekto / inžinieriaus] nešališkumui, nepriklausomumui ir sąžiningumui užtikrinti“.

būti remiamasi nustatant kainas, dėl kurių susitarė susitariančiosios šalys, ir šalys raštišku susitarimu gali nuspręsti sąrašu nesivadovauti. **Bulgarija** draudžia teikti projektavimo paslaugas mažesnėmis už savikainą kainomis.

Devyniose šalyse taikomi nedideli reklamos apribojimai, kuriais apsiribojama reklamos, kuri yra lyginamoji arba neatitinka profesinės etikos reikalavimų, draudimu.

Rekomendacijos

Valstybės narės, kurių priskirtų veiklos rūšių mastas didelis, turėtų iš naujo įvertinti šių apribojimų poveikį.

Austrija, Belgija, Čekija, Prancūzija, Vokietija, Italija, Rumunija, Slovakija, Ispanija ir Portugalija, be kitų reikalavimų, turėtų atsižvelgti į jų turimų akcijų valdymo ir (arba) bendrovės formos apribojimų poveikį.

Austrija turėtų įvertinti apribojimų, kuriuos ji nustato daugiasritėms veiklos rūšims, proporcingumą (kol bus priimtas naujas įstatymas atsižvelgiant į ESTT sprendimą).

Maltoje reikia peržiūrėti reikalavimą, pagal kurį 100 proc. bendrovės akcijų turi priklausyti specialistams.

Valstybėse narėse, kuriose profesiją reglamentuojanti sistema yra fragmentuota arba keliama daug sertifikavimo reikalavimų, kaip antai **Latvijoje, Lietuvoje** arba **Lenkijoje**, reikėtų iš naujo įvertinti šių sistemų poveikį laisvam specialistų judėjimui ir tai, ar potencialios kliūtys yra pateisinamos.

Valstybėse narėse, kuriose privalomas nereglamentuojamų profesijų specialistų sertifikavimas arba taikoma kitokia stabdžių ir atsvarų sistema, ypač teikiant tam tikras paslaugas, reikėtų peržiūrėti šio reikalavimo nuoseklumą apskritai ir praktinį jo poveikį, kad tai netaptų kliūtimi norint verstis šia profesija.

Lietuva raginama peržiūrėti ir pranešti konkrečias priežastis, dėl kurių manoma, kad kvalifikacijos atestacija neypatingos svarbos statiniams yra būtina ir proporcinga.

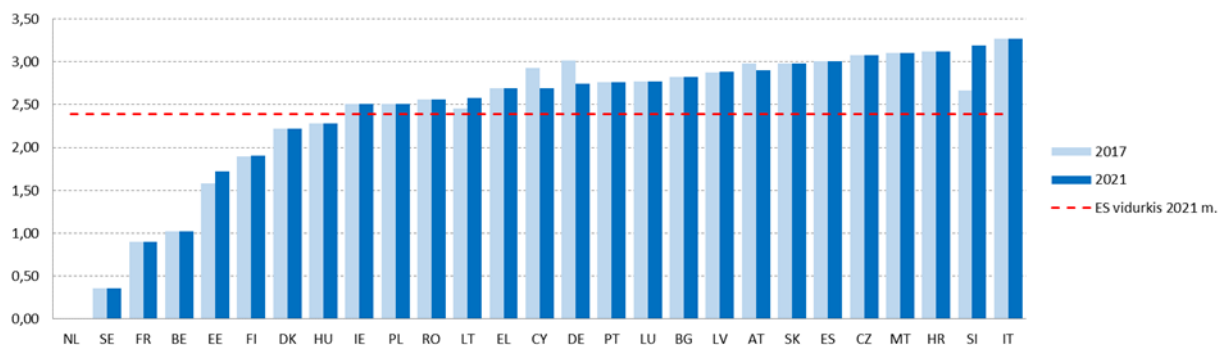
II.2. Statybos inžinieriai

Bendra statybos inžinieriaus profesijos reglamentavimo padėtis 2021 m. iš esmės yra tokia pati kaip ir 2017 m. Kaip pranešta 2017 m., valstybėse narėse esama daug panašumų, visų pirma tai, kaip jos, reglamentuodamos profesiją, siekia tų pačių bendrųjų interesų. Tačiau požiūris į reglamentavimą įvairiose valstybėse narėse vis dar įvairuoja.

Nors dauguma valstybių narių mano, kad šios profesijos reglamentavimas yra būtinas siekiant užtikrinti civilinės inžinerijos paslaugų kokybę ir saugą, valstybės narės, pavyzdžiui, **Nyderlandai** ar **Švedija**, siekiamos užtikrinti kokybę arba pasiekti bendrojo intereso tikslus, rado kitų būdų tai padaryti nei reglamentuoti šią profesiją *stricto sensu*.

Vis dėlto skirtumai tarp šių dviejų požiūrių gali būti ne tokie reikšmingi kaip atrodo, jeigu šalyse, kuriose profesija paprastai nereglamentuojama, pavyzdžiui, **Suomijoje** ir **Švedijoje**, sertifikuojama statybos inžinierių kompetencija arba atliekamas *ad hoc* kompetencijos ar patirties vertinimas kiekvienu konkrečiu atveju ir šią sąlygą atitinkantys inžinieriai gali teikti tam tikras paslaugas (pvz., teikti statybos planus arba paraiškas leidimams gauti ir kt.). Todėl 2017 m. Komisija profesijos nereglamentuojančioms valstybėms narėms rekomendavo šį modelį peržiūrėti, kad jis netaptų kliūtimi vykdyti šią veiklą. Komisija nenustatė jokių profesijos nereglamentuojančių šalių teisės aktų pakeitimų, atsižvelgiant į šią rekomendaciją, ir nėra informuota apie jokiais šiuo klausimu surengtas konsultacijas.

3 pav. Ribojamojo poveikio rodiklis. Statybos inžinieriai²⁷



Šaltinis: Europos Komisija, 2021.

3 paveiksle parodyta santykinė valstybių narių padėtis, susijusi su ribojamojo poveikio lygiu norint užsiimti ir verstis statybos inžinieriaus profesine veikla, remiantis naujuoju ribojamojo poveikio rodikliu. Nuo 2017 m. rodiklis buvo šiek tiek patikslintas siekiant geriau aprėpti papildomas sertifikavimo ir atestavimo sistemas, pagal kurias galimybei užsiimti konkrečia veikla taikomi papildomi leidimų išdavimo reikalavimai.

Kitas svarbus 2017 m. nustatytas skirtumas tarp valstybių narių buvo vientisų ir fragmentuotų sistemų buvimas. Vientisą sistemą turinčios valstybės narės leidžia statybos inžinieriams teikti įvairias paslaugas, o kitose valstybėse narėse kompetencija ir (arba) atsakomybė paskirstoma skirtingų kategorijų inžinieriams.

Tokia fragmentuota sistema skirtingu mastu taikoma **Kroatijoje, Čekijoje, Graikijoje, Vengrijoje, Airijoje, Italijoje, Latvijoje, Lietuvoje, Liuksemburge, Lenkijoje, Portugalijoje, Rumunijoje, Slovėnijoje, Slovakijoje ir Ispanijoje**. Pavyzdžiui, **Rumunijoje** statybos inžinierių kategorijai priskiriamos keturios reglamentuojamos profesijos, o **Lenkijoje** – šešios.

2017 m. Komisija valstybėms narėms, kuriose profesiją reglamentuojančios sistemos yra fragmentuotos arba kuriose, priklausomai nuo konkrečios veiklos, taikomi įvairialygiai reikalavimai, kaip antai **Latvijoje**, rekomendavo įvertinti jų sistemų poveikį laisvam specialistų judėjimui ir tai, ar galimos kliūtys yra pateisinamos.

Latvijos sistema buvo itin fragmentuota, joje buvo daug įvairių specializacijų ir apie 80 rūšių sertifikacijų, reikalingų įvairias paslaugas teikiantiems statybos inžinieriams. 2017 m. **Latvija** įvykdė reformą, pagal kurią buvo panaikinta keletas statybos inžinierių specializacijų (statinių statybos inžinieriaus, transporto konstrukcijų statybos inžinieriaus, šilumos ir dujų technologijų statybos inžinieriaus, vandens technologijų statybos inžinieriaus, hidrotechnikos konstrukcijų statybos inžinieriaus); ši veikla dabar patenka į tik statybos inžinieriams priskiriamų paslaugų sąrašą. Tuo pat metu Latvija panaikino statybos techniko, pastatų eksperto ir hidrografo profesijų reglamentavimo reikalavimus. Tačiau, nepaisant šių reformų, šiame **Latvijos** sektoriuje tebetaikoma daug (bent 76) įvairių sertifikavimo reikalavimų.

Po 2017 m. reformos **Slovėnija** sumažino specializacijų civilinės inžinerijos srityje skaičių nuo penkių iki dviejų (atestuoto inžinieriaus ir statybų vietės koordinatoriaus), tačiau įvedė kitus reikalavimus (pvz., abiejų profesijų profesinių vardų apsaugą ir privalomą tęstinį atestuotų inžinierių profesinį tobulėjimą).

²⁷Rodiklis rodo bendrą reglamentavimo ribojamojo poveikio laipsnį skalėje nuo 0 (mažiausiai ribojantis) iki 6 (labiausiai ribojantis). 2017 m. rodiklio vertės buvo perskaičiuotos siekiant atsižvelgti į metodologinius patikslinimus ir iš valstybių narių gautą naują informaciją.

Lietuva sugriežtino teisės aktus reikalaujama specialios atestacijos neypatingos svarbos statinių atveju. **Lietuva** teigia, kad, remiantis ankstesne patirtimi, tai būtina siekiant apsaugoti viešuosius interesus. **Lietuva** įsipareigojo pateikti daugiau informacijos apie konkrečias priežastis, kodėl tokie reikalavimai yra būtini ir proporcingi.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta pirmiau, Komisija apgailestauja dėl ribotų veiksmų šioje srityje. Nors tam tikrų profesinės veiklos rūšių atvėrimas vienai ar kelioms reglamentuojamoms profesijoms, kurioms taikomi ne tokie griežti reglamentavimo reikalavimai, taip pat gali turėti teigiamą poveikį, kaip pranešta 2017 m., dėl vientisų ir fragmentuotų sistemų derinio užsiimti šia veikla gali būti sunku ir sudėtinga, be to, gali atsirasti kliūčių laisvam statybos inžinierių judėjimui. Taip pat kyla klausimų dėl reglamentavimo proporcingumo fragmentuotose sistemose, visų pirma tais atvejais, kai įvairioms veiklos rūšims taikomi papildomi reikalavimai. Visų pirma valstybės narės turėtų įvertinti sistemų veiksmingumą paskirstant atsakomybę skirtingoms tos pačios veiklos srities specialistų kategorijoms (pvz., už projektavimą atsakingiems asmenims, kitiems už statybą atsakingiems asmenims ir kitiems asmenims, atsakingiems už priežiūrą arba už mažus statinius, palyginti su dideliais) ir našta, atsirandančią dėl poreikio gauti kelis glaudžiai susijusių veiklos rūšių sertifikatus.

Profesijos organizavimo skirtumai taip pat akivaizdūs kalbant apie priskirtas veiklos rūšis, kurios įvairiose šalyse taip pat įvairuoja. Apskritai valstybės narės daugiausia priskiria projektavimo ir statybos paslaugas. 2017 m. Komisija valstybėms narėms, kuriose yra ypač daug priskirtų veiklos rūšių, pavyzdžiui, **Austrijai, Čekijai, Italijai, Maltai, Lenkijai, Portugalijai, Rumunijai ir Ispanijai**, rekomendavo persvarstyti jų aprėptį. **Malta** buvo paraginta išsiaiškinti, kurių rūšių veikla gali verstis tik *Periti*. **Ispanija** taip pat buvo paraginta iš naujo įvertinti reikalavimą gauti profesinės organizacijos leidimą norint vykdyti tam tikrus projektus ar inžinerinius darbus.

Tačiau nė viena iš šių valstybių narių nepersvarstė savo reglamentavimo. **Portugalija** dar labiau apribojo galimybę užsiimti priskirta veikla, nors Portugalijos konkurencijos institucija pasiūlė sumažinti priskirtų veiklos rūšių skaičių, kartu išlaikant kokybės ir saugos standartus. **Portugalija** beveik visiškai panaikino inžinierių, kurių diplomai išvardyti Direktyvos 2005/36/EB VI priede, įgytas teises vykdyti architektūros projektus. Dėl šio apribojimo Komisija pradėjo vykdymo užtikrinimo procedūrą, bet klausimas kol kas neišspręstas.

Padaryta didesnė pažanga, susijusi su inžinieriaus profesijos akcijų valdymo reikalavimais. 2017 m. Komisija **Kiprui ir Maltai** rekomendavo peržiūrėti reikalavimą, pagal kurį specialistams turi priklausyti 100 proc. bendrovės akcijų. Komisija taip pat paragino **Austriją, Vokietiją ir Slovakiją** įvertinti savo akcijų valdymo reikalavimų proporcingumą, o **Austriją** – dar ir daugiasritės veiklos apribojimus.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismas byloje C-209/18 nustatė, kad akcijų valdymo apribojimai, viršijantys reikalavimą, kad profesijos atstovai turėtų paprastą bendrovės akcijų daugumą, pažeidžia ES teisę, be kita ko, dėl **Austrijoje** taikomų statybos inžinierių akcijų valdymo ir daugiasritės veiklos apribojimų. Po šio Teismo sprendimo **Austrija** iš dalies pakeitė savo teisės aktus, kad būtų leista naudoti bet kokią teisinę bendrovės formą. Akcijų, kurios turi priklausyti specialistams, procentinė dalis apribota iki paprastos balsų daugumos, o likusios akcijos dabar gali priklausyti bet kuriam kitam fiziniam asmeniui arba **Austrijoje** ar kitoje valstybėje narėje įsteigta civilinės inžinerijos bendrovei. Tikimasi, kad pagal naują teisės aktą, kuris turi būti priimtas 2021 m. pirmąjį pusmetį, šios taisyklės bus dar labiau sušvelnintos ir panaikinti daugiasritės veiklos apribojimai.

Nors sprendimas buvo skirtas **Austrijai**, Teisingumo Teismas nustatė bendruosius principus, kurie taikomi ir kitoms valstybėms narėms. Todėl visos valstybės narės turėtų išnagrinėti savo teisės aktus atsižvelgdamos į šį atvejį.

Kipras taip pat padarė pažangą nuo 100 proc. iki 51 proc. sumažindamas akcijų dalį, kuri turi priklausyti specialistams, kurie yra Kipro inžinierių rūmų nariai.

Tačiau **Maltoje** padėtis nesikeičia. Šioje šalyje 100 proc. bendrovės akcijų vis dar turi priklausyti specialistams. Taip pat **Italijoje** akcininkų sprendimų atveju specialistų skaičius ir jų dalyvavimas akciniame kapitale turi sudaryti dviejų trečdalių balsų daugumą (66,66 proc.).

2017 m. maždaug 14 valstybių narių reikalavo narystės profesinėje organizacijoje, o 16 valstybių narių nustatė prievolę turėti profesinės civilinės atsakomybės draudimą; 2021 m. padėtis nepasikeitė.

Vokietijoje įgyvendinus reformas, susijusias su fiksuotais honorarais architektams ir inžinieriams (HOAI), atlikus vykdymo užtikrinimo veiksmus ir priėmus ESTT sprendimą, privalomi tarifai nebetaikomi. **Bulgarija** draudžia teikti projektavimo paslaugas mažesnėmis už savikainą kainomis. Lyginamoji reklama draudžiama **Kipre, Graikijoje, Italijoje** ir **Portugalijoje**. 2021 m. **Kroatija** panaikino visišką inžinierių paslaugų reklamos draudimą.

Rekomendacijos

Valstybės narės, kurių priskirtų veiklos rūšių aprėptis yra didelė, turėtų persvarstyti šių apribojimų poveikį.

Malta turėtų išaiškinti, kurių rūšių veikla gali verstis tik *Periti*.

Ispanijai derėtų dar kartą įvertinti reikalavimą gauti profesinės organizacijos leidimą tam tikriems projektams ar darbams vykdyti.

Maltoje reikia peržiūrėti reikalavimą, pagal kurį 100 proc. bendrovės akcijų turi priklausyti specialistams. **Italijai** reikia persvarstyti reikalavimą, pagal kurį specialistų skaičius ir jų dalyvavimas akcinio kapitalo valdyme sudarytų dviejų trečdalių balsų daugumą.

Valstybėse narėse, kuriose privalomas nereglamentuojamų profesijų specialistų sertifikavimas arba taikoma kitokia patikra, ypač tam tikrų inžinerijos paslaugų atveju, reikėtų peržiūrėti šių reikalavimų nuoseklumą apskritai ir praktinį jų poveikį, kad tai netaptų kliūtimi norint verstis šia profesija.

Valstybėse narėse, kuriose profesijos sistema yra fragmentuota arba keliama daug reikalavimų, susijusių su konkrečia veikla, kaip antai **Latvijoje**, reikėtų įvertinti jų sistemų poveikį laisvam specialistų judėjimui ir tai, ar galimos kliūtys yra pateisinamos. Jos taip pat turėtų įvertinti taisyklių, pagal kurias atsakomybė paskirstoma skirtingų kategorijų specialistams toje pačioje veiklos srityje, veiksmingumą ir proporcingumą. **Lietuva** raginama peržiūrėti ir pranešti konkrečias priežastis, dėl kurių manoma, kad kvalifikacijos atestacija neypatingos svarbos statiniams yra būtina ir proporcinga.

II.3. Apskaitininkai ir patarėjai mokesčių klausimais

Konsultacijas apskaitos ar mokesčių klausimais teikia ypač skirtingų profesijų atstovai, įskaitant apskaitininkus, atestuotus apskaitininkus ir konsultantus mokesčių klausimais, o šių profesijų organizavimas ir reglamentavimas valstybėse narėse labai skiriasi. Viena ar kelios šio sektoriaus profesijos reglamentuojamos 19 valstybių narių:

- nustatant priskirtas veiklos rūšis ir profesinių vardų apsaugą (**Austrijoje, Belgijoje, Kroatijoje, Prancūzijoje, Vokietijoje, Italijoje, Liuksemburge, Maltoje, Lenkijoje, Portugalijoje, Rumunijoje, Slovakijoje**);
- nustatant priskirtas veiklos rūšis (**Bulgarijoje, Čekijoje, Vengrijoje, Airijoje**) arba
- tik apsaugant profesinius vardus (**Nyderlanduose**).

Devyniose valstybėse narėse (**Kipre, Danijoje, Estijoje, Suomijoje, Lietuvoje, Latvijoje, Slovėnijoje, Ispanijoje ir Švedijoje**) nė viena šios srities profesija nėra tiesiogiai reglamentuojama. Kitose valstybėse narėse sektoriaus reglamentavimas paprastai grindžiamas vaidmeniu, kurį konsultantai mokesčių klausimais ir apskaitininkai atlieka visose mokesčių sistemose padėdami vartotojams, bendrovėms ir mokesčių mokėtojams vykdyti savo mokesťines prievoles.

2017 m. Komisija pateikė keletą rekomendacijų, taikytinų apskaitininkų ir konsultantų mokesčių klausimais profesijoms. Jose daugiausia dėmesio skirta požiūriui, pagal kurį nesudėtingos ar rutininės užduotys, pvz., darbo užmokesčio apskaičiavimas arba standartinių mokesčių deklaracijų rengimas, skiriamos tik aukštos kvalifikacijos specialistams, taip pat – plačiam veiklos rūšių priskyrimo mastui. Komisija taip pat paragino atskiras valstybes nares panaikinti gyvenamosios vietos reikalavimus ir iš naujo įvertinti akcijų valdymo reikalavimų ir nesuderinamumo taisyklių proporcingumą.

Remiantis turima informacija, nuo 2017 m. patvirtintos tik kelios reformos. Komisija apgailestauja dėl riboto rekomendacijų, susijusių su apskaitininkais ir konsultantais mokesčių klausimais, įgyvendinimo, nepaisant to, kad reformos gali turėti teigiamą poveikį konkurencingumui ir atvirumui inovacijoms.

Paslaugų sektoriaus skaitmenizacija suteikė galimybių naujiems novatoriškiems verslo modeliams. Teikiant apskaitos ir konsultavimo mokesčių klausimais paslaugas esama daug galimybių pasinaudoti šiais pokyčiais. IT priemonės ir algoritmai, kuriomis palengvinama profesinė veikla, ne tik sumažina sąnaudas, bet ir supaprastina įvairias užduotis. Todėl reikėtų iš naujo įvertinti tokių užduočių ir kitų nesudėtingų ar mechaninių užduočių skyrimą tik aukštos kvalifikacijos specialistams. Reglamentavimas visoje ES turėtų būti pritaikytas, kad būtų galima lengvai diegti, plėtoti skaitmeninius sprendimus ir kurti novatoriškus ir į vartotoją orientuotus verslo modelius, kad vartotojai ir įmonės iš dabartinių ir būsimų pokyčių galėtų gauti naudos.

Apskritai nuo 2017 m. vykdytos reformos buvo riboto užmojo ir iš dalies paskatintos pareigos įgyvendinti ESTT priimtus sprendimus.

Vokietija iš dalies pakeitė savo konsultantams mokesčių klausimais taikomas taisykles, taip atsižvelgdama į sprendimą byloje C-342/14, tačiau nesiėmė tolesnių veiksmų, susijusių su rekomendacijomis dėl priskirtos veiklos ir akcijų valdymo apribojimų.

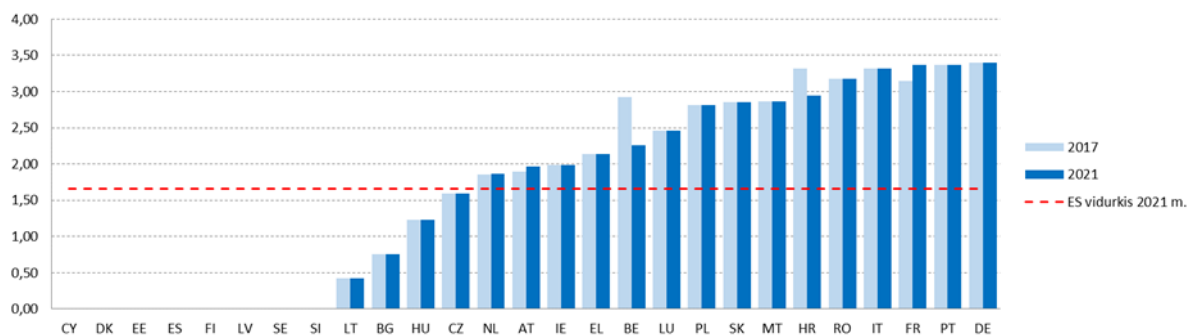
Teigiamu pokyčiu galima laikyti tai, kad **Belgija** pakeitė ankstesnes keturias apskaitos srities profesijas dviem naujomis profesijomis. Ji gerokai sumažino ribojamąjį poveikį, panaikindama visus likusius abiejų profesijų reikalavimus dėl teisinės formos ir akcijų valdymo. **Belgija** taip pat iš dalies pakeitė savo taisykles dėl nesuderinamų veiklos rūšių ir bendro apskaitininko profesijos veiklos vykdymo sprendimui byloje C-384/18 įgyvendinti. Dabar naujųjų profesijų atstovai gali teikti daugiasrites paslaugas, jeigu jos nekelia pavojaus nepriklausomumui, nešališkumui ir profesinei paslapčiai.

2017 m. **Austrijoje** įvykdyta buvo numatytos didesnės galimybės specialistams bendradarbiauti su kitais savarankiškai dirbančiais specialistais dėl konkrečių užduočių ir sutarčių, tačiau taip pat įvesta nauja tęstinio profesinio tobulėjimo prievolė.

Kroatijoje buvo įgyvendinta platesnio masto reforma, kuria panaikintas su gyvenamąja vieta susijęs reikalavimas ir teisinės formos apribojimai, dėl kurių konsultantai mokesčių klausimais negalėjo steigti akcinių bendrovių. **Kroatija** nusprendė neplėsti priskirtų veiklos rūšių apimties, kaip buvo planuota iš pradžių, ir toliau nereglamentuoti apskaitininkų profesijos. Konsultantai mokesčių klausimais dabar taip pat gali dalyvauti daugiasritę veiklą vykdančioje bendrovėje, kuri teikia ne tik konsultacijas mokesčių klausimais, bet ir kitas paslaugas, jei laikomasi akcijų valdymo, balsavimo teisių ir valdybos reikalavimų. Galiausiai Kroatija nebedraudžia konsultantams mokesčių klausimais užsiimti kitokia profesine veikla.

2019 m. **Prancūzija** išplėtė ir išaiškino apskaitininkams priskirtą veiklą. Dabar šios srities specialistai gali valdyti skolų mokėjimą ir skolų išieškojimą kliento vardu bei atstovauti savo klientams mokesčių institucijose ir socialinės apsaugos įstaigose. Ne tokias sudėtingas užduotis, pvz., elektroniniu būdu daryti apskaitos įrašus, gali atlikti ne apskaitininkai (pvz., įmonės darbuotojai), jei jas *in fine* patvirtina apskaitininkas. Prancūzija taip pat panaikino draudimą apskaitininkams, kurie taip pat yra auditoriai, vykdyti komercinius veiksmus.

4 pav. Ribojamojo poveikio rodiklis. Apskaitininkai ir patarėjai mokesčių klausimais²⁸



Šaltinis: Europos Komisija, 2021.

4 paveiksle parodyta santykinė valstybių narių padėtis, susijusi su ribojamuoju poveikiu norint užsiimti ir verstis apskaitininko ar mokesčių konsultanto profesine veikla, remiantis atnaujintu ribojamojo poveikio rodikliu. Rodikliu neatsižvelgiama į auditoriaus profesijos reglamentavimą, nes pagal Direktyvą 2006/43/EB dėl teisės aktų nustatyto metinės finansinės atskaitomybės ir konsoliduotos finansinės atskaitomybės audito ši profesija reglamentuojama visose valstybėse narėse. Palyginti su 2017 m., rodiklis buvo šiek tiek patikslintas siekiant geriau aprėpti tik apskaitininkams ir konsultantams mokesčių klausimais priskirtą veiklą ir kitų reikalavimų ribojamąjį poveikį.

Kai kuriose valstybėse narėse priskirta ir konsultavimo mokesčių klausimais, ir apskaitos veikla (kuria dažnai gali verstis ir kiti specialistai, pavyzdžiui, **Austrijoje**, **Čekijoje**, **Prancūzijoje**²⁹, **Vengrijoje**, **Rumunijoje**). **Belgijoje**, **Bulgarijoje**, **Italijoje**, **Airijoje**, **Graikijoje**, **Liuksemburge**, **Maltoje** ir **Portugalijoje** apskaitos specialistams priskiriama tik su apskaita susijusi veikla, t. y. buhalterinė apskaita ir konsoliduotųjų finansinių ataskaitų rengimas. **Kroatijoje**, **Vokietijoje**, **Lenkijoje** ir **Slovakijoje** reglamentuojamos profesijos specialistams priskiriamos tik konsultavimo mokesčių klausimais paslaugos.

Be konsultanto mokesčių klausimais profesijos, **Belgijoje** yra viena, o **Rumunijoje** – dvi apskaitininko profesijos. **Italijoje**, **Graikijoje** ir **Liuksemburge** yra dvi apskaitininko profesijos, o **Austrijoje**, be konsultanto mokesčių klausimais profesijos, yra trys skirtingos

²⁸Rodiklis rodo bendrą reglamentavimo ribojamojo poveikio laipsnį skalėje nuo 0 (mažiausiai ribojantis) iki 6 (labiausiai ribojantis). 2017 m. rodiklio vertės buvo perskaičiuotos siekiant atsižvelgti į metodologinius patikslinimus ir iš valstybių narių gautą naują informaciją.

²⁹Prancūzijoje konsultacijas mokesčių klausimais gali teikti tik advokatai, tačiau apskaitininkai ekspertai gali konsultuoti savo klientus mokesčių klausimais, jei tai yra pagalbinių veikla, susijusi su jų pagrindine apskaitos veikla. Auditoriai ir notariai taip pat gali teikti konsultacijas mokesčių klausimais, jeigu tai susiję su jų veikla.

apskaitininko profesijos. Kai kuriose iš šių valstybių narių atskirų profesijų priskirtų veiklos rūšių ir jų bendros apimties atskyrimas nėra labai aiškus ar nuoseklus.

Kai kuriose valstybėse narėse, pavyzdžiui, **Austrijoje, Prancūzijoje, Vokietijoje, Italijoje ir Portugalijoje**, draudžiama vykdyti veiklą kartu, leidžiama bendradarbiauti tik su kelių profesijų atstovais, pavyzdžiui, teisės ar apskaitos sektoriuose.

Austrijoje konsultantai mokesčių klausimais gali rinktis tik kelias teises veiklos formas. **Vokietijoje** konsultantai mokesčių klausimais gali nuspręsti įsisteigti bet kokia teise forma, tačiau direktorių valdybos nariai arba generaliniai direktoriai turi būti konsultantai mokesčių klausimais, advokatai, auditoriai, prisiekę auditoriai arba mokesčių agentai. Bent vienas konsultantas mokesčių klausimais, kuris yra direktorių valdybos narys, vykdomasis direktorius arba asmeniškai atsakingas partneris, privalo turėti savo profesinę buveinę bendrovės būstinėje arba netoli jos. **Kroatijoje ir Liuksemburge** dauguma direktorių arba valdybos narių turi būti specialistai. **Prancūzijoje** bent vienas profesijos atstovas, dirbantis daugiaprofesinėje bendrovėje kaip partneris arba darbuotojas, turi būti valdybos arba stebėtojų tarybos narys. **Lenkijoje** dauguma valdybos narių turi būti konsultantai mokesčių klausimais, o jei valdybą sudaro ne daugiau kaip du asmenys, vienas iš jų turi būti konsultantas mokesčių klausimais.

Austrijoje, Belgijoje, Kroatijoje, Prancūzijoje, Vokietijoje, Italijoje, Liuksemburge, Maltoje, Lenkijoje, Portugalijoje, Rumunijoje ir Slovakijoje reikalaujama, kad bent 50 proc. akcijų ir (arba) balsavimo teisių priklausytų specialistams. **Austrijoje** konsultantams mokesčių klausimais iš kitų valstybių narių neleidžiama turėti daugiau kaip 25 proc. akcijų ir balsavimo teisių.

Rekomendacijos

Visose valstybėse narėse, kuriose šio sektoriaus profesijos reglamentuojamos, reikėtų dar kartą apsvarstyti, ar verta nesudėtingas užduotis, kaip antai susijusias su darbo užmokesčio skaičiavimu arba standartinių mokesčių deklaracijų rengimu, priskirti tik aukštos kvalifikacijos specialistams, visų pirma atsižvelgiant į sektoriaus skaitmenizacijos raidą.

Graikijoje, Italijoje ir Rumunijoje reikėtų išsiaiškinti priskirtų veiklos rūšių aprėptį ir įvertinti priskirtų veiklos rūšių nuoseklumą ir pasiskirstymą daugybėje reglamentuojamų šio sektoriaus profesijų.

Kroatija, Vokietija, Prancūzija, Liuksemburgas ir Lenkija turėtų peržiūrėti savo valdybų sudėties ir (arba) vykdomųjų direktorių apribojimus.

Austrija, Belgija, Kroatija, Prancūzija, Vokietija, Italija, Liuksemburgas, Malta, Lenkija, Portugalija, Rumunija ir Slovakija turėtų įvertinti akcijų valdymo ir (arba) balsavimo teisių reikalavimų proporcingumą.

Austrija turėtų peržiūrėti kitų valstybių narių specialistams taikomus akcijų valdymo ir balsavimo teisių apribojimus.

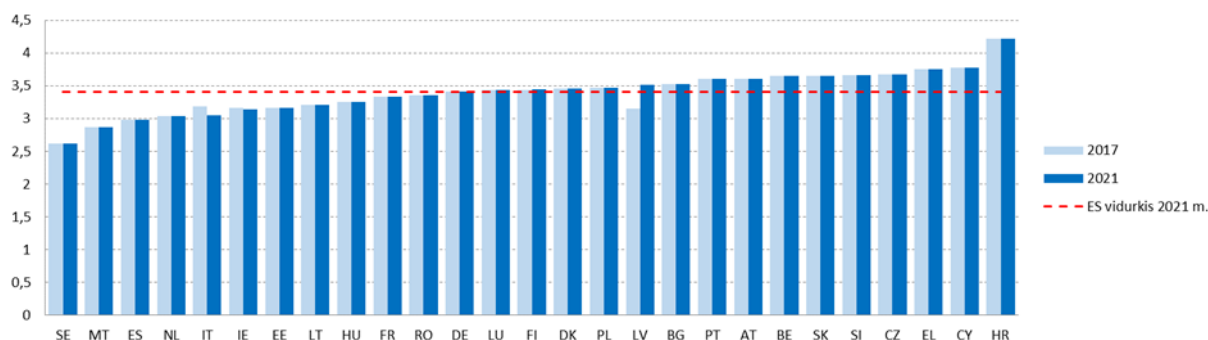
Austrija turėtų peržiūrėti savo teisinių formų, kurias gali rinktis konsultantai mokesčių klausimais, apribojimus.

Austrija, Vokietija, Italija, Portugalija ir Prancūzija turėtų įvertinti bendro veiklos vykdymo apribojimų proporcingumą.

II.4. Advokatai

Nacionaliniai advokatų profesijos reglamentavimo metodai valstybėse narėse yra gana vienodi, t. y. visos valstybės narės šią profesiją reglamentuoja priskirdamos veiklos rūšis ir apsaugodamos profesinius vardus.³⁰ ES lygmeniu Direktyva 98/5/EB ir Direktyva 77/249/EEB palengvinamas advokatų judumas visoje ES.

5 pav. Ribojamojo poveikio rodiklis. Advokatai³¹



Šaltinis: Europos Komisija, 2021.

5 paveiksle parodyta santykinė valstybių narių padėtis, susijusi su ribojamuoju poveikiu norint užsiimti ir verstis advokato profesine veikla, remiantis atnaujintu ribojamojo poveikio rodikliu. Palyginti su 2017 m., rodiklis buvo šiek tiek patikslintas siekiant geriau aprėpti tik advokatams priskirtą veiklą ir kitų rūšių reikalavimų ribojamąjį poveikį.

2017 m. Komisija pateikė keletą rekomendacijų, taikytinų advokato profesijai. Jose valstybės narės paragintos peržiūrėti advokatams priskirtos veiklos apimtį ir įvertinti bendrą reikalavimų, susijusių su teisininkų teisine forma, akcijų valdymu ir bendrijomis, poveikį. Be to, Komisija paragino valstybes nares panaikinti likusius pilietybės arba gyvenamosios vietos reikalavimus.

Remiantis turima informacija, nuo 2017 m. pateiktų reformų rekomendacijų patvirtintos tik kelios reformos. Iki šiol nebuvo priimta jokių reformų, susijusių su advokatams priskirtos veiklos, susijusios su skaitmeninės ekonomikos plėtote ir dėl teisinių technologijų plėtros atsirandančiais naujais paslaugų teikėjais, aprėptimi. Tačiau kalbant apie teisines formas, kurias gali rinktis advokatai ir teisinių paslaugų įmonės, kai kurios valstybės narės išplėtė galimybes. 2020 m. **Austrijoje** patvirtinta reforma, pagal kurią advokatams ir teisinių paslaugų įmonėms leidžiama naudotis visomis veiklos vykdymo teisinėmis formomis, išskyrus akcinių bendrovių formą. Nuo 2017 m. **Italijoje** advokatams leidžiama steigti daugiaprofesines bendrijas ir ne advokatams leidžiama turėti teisinių paslaugų įmonių akcijų su sąlyga, kad 66 proc. akcijų priklausys advokatams. **Airija** advokatų teisinę reguliavimo instituciją atskyrė nuo atstovaujančiosios organizacijos ir leido solisitorių bendrijoms veikti kaip ribotos atsakomybės bendrijoms.

Kitos valstybės narės, įvykdžiusios vykdymo užtikrinimo veiksmus, ketina imtis arba jau ėmėsi įgyvendinti reformas:

³⁰Dėl profesijos reglamentavimo panašumų, ypač susijusių su saugomais profesiniais vardais, advokatams taikomos dvi direktyvos, iš kurių viena suteikia galimybę teikti paslaugas laikinai arba nereguliariai turint kilmės valstybės profesinį vardą (Direktyva 77/249/EEB), o kita – galimybę verstis nuolatine teisininko praktika kitoje valstybėje narėje turint kilmės valstybės profesinį vardą (Direktyva 98/5/EB). Nors šiose dviejose direktyvose nenurodytos šios profesijos atstovams priskirtos veiklos rūšys, jose vartojamos sąvokos „teisininkų veikla“ ir „advokato praktika“, kuri apima atstovavimą klientui teismo procese arba valdžios institucijose ir teisines konsultacijas.

³¹Rodiklis rodo bendrą reglamentavimo ribojamojo poveikio laipsnį skalėje nuo 0 (mažiausiai ribojantis) iki 6 (labiausiai ribojantis). 2017 m. rodiklio vertės buvo perskaiciuotos siekiant atsižvelgti į metodologinius patikslinimus ir iš valstybių narių gautą naują informaciją.

- **Slovėnijoje** panaikintas pilietybės reikalavimas ES advokatams, įgijusiems kvalifikaciją Slovėnijoje;
- **Kipre** panaikintas gyvenamosios vietos reikalavimas ES advokatams;
- **Italijoje** šiuo metu naikinama advokatų pareiga per metus priimti nagrinėti ne mažiau kaip penkias bylas;
- **Graikija** iš dalies pakeitė savo teisės aktus, kad būtų pripažintas kitoje valstybėje narėje įgytas išsilavinimas ir patirtis, kad būtų galima atlikti parengiamąją teisės praktiką;
- 2021 m. **Prancūzija** priėmė potvarkį, kuriuo kitų valstybių narių Aukščiausiojo Teismo advokatams, besiverčiantiems praktika pagal buveinės šalyje vartojamą profesinį vardą, leidžiama šia veikla užsiimti Prancūzijoje;
- **Kroatijoje** šiuo metu įgyvendinama užsienio advokatams ir teisinių paslaugų įmonėms taikomų sąlygų reforma;
- **Ispanijoje** šiuo metu vyksta su *procuradores* susijusios reformos, kuriomis siekiama panaikinti fiksuotus tarifus, sudaryti sąlygas daugiasritę veiklą vykdančioms advokatų ir *procuradores* bendrijoms ir sukurti bendrą advokatų ir *procuradores* išsilavinimo kelią.

Teisininko profesijos įgijimo ir galimybės ją verstis taisyklės yra vienos griežčiausių verslo paslaugų sektoriuje. Kalbant apie kvalifikaciją pažymėtina, kad visose valstybėse narėse privalomas aukštasis išsilavinimas teisės srityje, jį įgijus – privaloma stažuotė arba papildoma profesinė kvalifikacija ir advokatūros egzaminas. Minimali bendra studijų ir mokymosi trukmė, norint pradėti dirbti pagal šią profesiją, svyruoja nuo 5,5 metų (pvz., **Prancūzijoje, Graikijoje, Portugalijoje, Ispanijoje**) iki 9 metų (pvz., **Suomijoje, Slovėnijoje**). Tęstinis kvalifikacijos kėlimas yra privalomas daugumoje valstybių narių, išskyrus **Čekiją, Graikiją, Malta, Slovakiją ir Ispaniją**, kuriose kelti kvalifikaciją galima savanoriškai.

Visose valstybėse narėse advokatams priskirta veikla, susijusi su atstovavimu klientams teisminėse institucijose, nors tam tikrą veiklą leidžiama vykdyti kartu su kitų teisinių profesijų atstovais. **Maltoje** tiek advokatai, tiek teisės prokuristai (*legal procurators*) gali atstovauti klientams žemesnės instancijos teismuose. **Ispanijoje** atstovavimą Teisingumo Teisme atlieka *abogados* (kliento gynimas) ir *procuradores* (techninis atstovavimas ir dokumentų perdavimas teismams). **Lenkijoje** tiek patarėjai teisiniais klausimais, tiek advokatai gali atstovauti klientams teismuose.³² **Airijoje** solisitoriai atstovauja klientui žemesnės instancijos teismuose, o baristeriai konsultuoja solisitorius ir gali kreiptis į visus teismus³³.

Kai kurios valstybės narės (**Belgija, Bulgarija, Prancūzija, Vokietija, Graikija, Italija ir Nyderlandai**) taiko papildomus profesinės kvalifikacijos reikalavimus, norint verstis profesine veikla aukščiausiuose teismuose. Be to, kai kurios iš šių šalių (pvz., **Belgija, Prancūzija ir Vokietija**) nustatė kiekybinius aukščiausiųjų teismų biurų, kuriuose galima dirbti, skaičiaus apribojimus. Nuo 2017 m. **Prancūzija** palaipsniui padidino esamų biurų skaičių ir 2021 m. priėmė potvarkį, pagal kurį tam tikromis sąlygomis šia veikla gali užsiimti advokatai iš kitų valstybių narių, besiverčiantys praktika pagal savo buveinės šalyje vartojamą profesinį vardą.

Daugelyje valstybių narių nauji paslaugų teikėjai įsisteigė ir teikia teisinės paslaugas naudodami algoritmus ir mašinų mokymosi sprendimus. Dėl šių pokyčių vyksta intensyvios diskusijos ir pradėti teismo procesai dėl to, kad sunku nustatyti, kas yra teisinė konsultacija tokiose srityse kaip teisinių konsultacijų internetu teikimas, skolų išieškojimas ir automatinis teisinių dokumentų rengimas. Be to, šie pokyčiai paskatino teisininkų poreikį pritaikyti reglamentavimo sistemą, kad būtų lengviau priimti tokius teisinėmis technologijomis grindžiamus sprendimus. **Vokietijoje** vyriausybės potvarkiais siekiama skatinti vartotojams

³² Tik patarėjai teisiniais klausimais gali dirbti būdami susiję darbo santykiais; advokatai to daryti negali.

³³ Klientas negali tiesiogiai samdyti baristerio; tai turi būti daroma per solisitorių.

palankias teises paslaugas rinkoje atveriant tam tikras teises paslaugas teisinių technologijų operatoriams, kartu užtikrinant vienodas sąlygas advokatams ir skolų išieškojimo paslaugų teikėjams.

Dauguma valstybių narių taiko griežtas nesuderinamumo taisykles ir daugiasritės veiklos apribojimus³⁴. Visose valstybėse narėse galioja bendra taisyklė, pagal kurią turi būti vengiama interesų konfliktų, arba išsamios nesuderinamumo taisyklės, kuriomis draudžiama verstis tam tikra veikla, kaip antai prekyba arba apmokamu darbu, išskyrus aiškiai leidžiamas veiklos rūšis (pvz., pedagoginę veiklą ar mokslinius tyrimus). Daugiasritės veiklos apribojimų būna įvairių: nuo visiško draudimo (**Čekijoje, Latvijoje, Lietuvoje**) iki leidimo verstis tam tikra daugiasrite veikla pagal kelias profesijas (**Prancūzijoje, Vokietijoje, Nyderlanduose**). **Estijoje** advokatai gali dalyvauti valdant bendrovę, jeigu toks dalyvavimas suderinamas su profesine *advokaat* veikla ir nekyla pavojaus advokato nepriklausomumui. **Prancūzijoje** specialistai gali įsteigti *société pluriprofessionnelle d'exercice*, jungiančią įvairių teisės ir apskaitos profesijų atstovus. **Belgijoje** advokatams leidžiama organizuoti tam tikrų formų bendradarbiavimą su tam tikrų kitų profesijų atstovais, tačiau jiems neleidžiama to daryti kaip akcinėms bendrovėms.

Kalbant apie leidžiamas teises advokatų veiklos formas, daugelyje valstybių narių leidžiamos įvairiausios teisinės formos, tačiau yra iš išimčių (pvz., akcinė bendrovė **Austrijoje**, komercinės formos **Prancūzijoje** arba apribojimai **Belgijoje**, kad akcijomis nebūtų galima prekiauti vertybinių popierių biržoje). Paprastąsias bendrijas dažniausiai leidžiama steigti ir daugelyje valstybių narių profesines paslaugas taip pat galima teikti įsteigus profesinę bendriją. Kai kuriose šalyse, pavyzdžiui, **Austrijoje, Belgijoje, Kipre, Suomijoje, Prancūzijoje** ir **Vokietijoje**, advokatams leidžiama steigti akcines bendroves. 2019 m. lapkričio mėn. **Airija** priėmė įstatymus, kuriais solisitorijų bendrijoms leidžiama steigti ribotos atsakomybės bendrijas. Po 2020 m. reformos **Austrija** išplėtė teisinių formų, kurias gali rinktis teisinių paslaugų įmonės, išskyrus akcines bendroves, spektrą. Tačiau daugumoje valstybių narių neįmanoma įsteigti advokatų akcinių bendrovių.

Galimybė įsteigti teisinių paslaugų įmonę pagal konkrečią teisinę formą yra glaudžiai susijusi su akcijų valdymo ir balsavimo teisių reikalavimais. Didžiojoje daugumoje valstybių narių reikalaujama, kad visos akcijos priklausytų advokatams. Kai kuriose valstybėse narėse taip pat ribojamas teisinių paslaugų įmonių, kuriose advokatas gali būti akcininkas, skaičius, t. y. **Estijoje** ar **Vengrijoje** teisininkas gali būti tik vienos advokatų bendrovės akcininkas. Keliose valstybėse narėse teisinių paslaugų įmonėse gali dirbti ir ne advokatai. **Ispanijoje** bendrovės gali priklausyti ne advokatams (iki 49 proc.³⁵), kaip ir **Prancūzijoje**, tačiau tik teisininkams ir apskaitininkams, **Italijoje** (iki 34 proc.), **Lenkijoje** (bet tik teisininkams) ir **Nyderlanduose** (tačiau tik notarams ar patentiniams patikėtiniams ir patarėjams mokesčių klausimais). **Vokietijoje** daugiau nei 50 proc. bendrovės akcijų turi turėti advokatai, o kiti akcininkai gali būti tik teisės ar apskaitos specialistai. **Danijoje** ir **Švedijoje** ne advokatams gali priklausyti ne daugiau kaip 10 proc. akcijų. Nė vienoje valstybėje narėje vien finansinis dalyvavimas nėra leidžiamas. **Vokietijoje** 2021 m. sausio mėn. pasiūlyta reforma ketinama teisinių bendrovių valdybai³⁶ nebetaikyti daugumos reikalavimo, leisti akcinę bendrovę steigti vienam asmeniui ir sudaryti sąlygas visų laisvųjų profesijų atstovams steigti bendrovę kartu su advokatais ir būti akcininkais.

Daugumoje valstybių narių advokatai gali reklamuoti savo paslaugas su sąlyga, kad ta reklama atitinka profesinę etiką. Tačiau **Bulgarijoje, Kroatijoje, Maltoje, Lenkijoje** ir

³⁴Žr. Sprendimą *Wouters*, byla C-309/99.

³⁵Kai profesija nėra laikoma nesuderinama su advokato profesija.

³⁶Išskyrus bendroves, norinčias būti „Rechtsanwaltsgesellschaft“.

Slovėnijoje advokatams vis dar taikomas visiškas reklamavimosi draudimas – taip pažeidžiamas Direktyvos 2006/123/EB 24 straipsnis.

Atrodo, kad daugumoje valstybių narių laisvas advokato ir kliento susitarimas dėl užmokesčio dydžio yra įprastas dalykas. Tačiau **Bulgarijoje, Kroatijoje, Kipre, Graikijoje ir Lenkijoje** advokatas privalo taikyti fiksuotus arba minimalius tarifus. **Kroatijoje** šiuo metu siekiama suteikti galimybę kliento ir advokato rašytiniu susitarimu nukrypti nuo šių nustatytų minimalių užmokesčių. **Ispanijoje** priėmus teisės aktų pakeitimus bus panaikinti minimalūs *procuradores* tarifai.

Rekomendacijos

Visos valstybės narės, kuriose konsultacijas teisiniais klausimais gali teikti tik advokatai, turėtų užtikrinti, kad kuriant skaitmeninius sprendimus teisinės paslaugos galėtų vystytis ir jose galėtų būti diegiamos inovacijos bei joms netrukdytų pernelyg plati priskirtų veiklos rūšių aprėptis. **Bulgarijoje** toliau turėtų būti taikomas atviras teisinių paslaugų režimas.

Visos valstybės narės turėtų įvertinti teisinės formos ir akcijų valdymo reikalavimus, nesuderinamumo taisykles ir daugiasritės veiklos apribojimus, visų pirma atsižvelgdamos į inovacijų ir skaitmeninių sprendimų bei naujų verslo modelių diegimo poreikį. **Airija** turėtų priimti visas įgyvendinimo priemones pagal 2015 m. Teisinių paslaugų reguliavimo įstatymą, kad advokatai galėtų teikti daugiasrites paslaugas.

Belgijoje ir Vokietijoje reikėtų užtikrinti didesnę skaidrumą ir peržiūrėti advokatų, norinčių vykdyti profesinę veiklą atitinkamuose aukščiausiuose teismuose, profesijos įgijimo taisyklių proporcingumą, visų pirma patikslinti ES teisininkams taikytinas taisykles. **Vokietijoje** reikėtų iš naujo apsvarstyti poreikį palikti galioti minimalaus amžiaus apribojimus norint vykdyti profesinę veiklą *Bundesgerichtshof (Federaliniame teisme)* ir vietoj to taikyti priemones, kurios yra tinkamesnės siekiant užsibrėžtų tikslų, tokias kaip profesinė patirtis.

Bulgarijoje, Kroatijoje, Maltoje, Lenkijoje ir Slovėnijoje reikia panaikinti visišką komercinės informacijos draudimą advokatams.

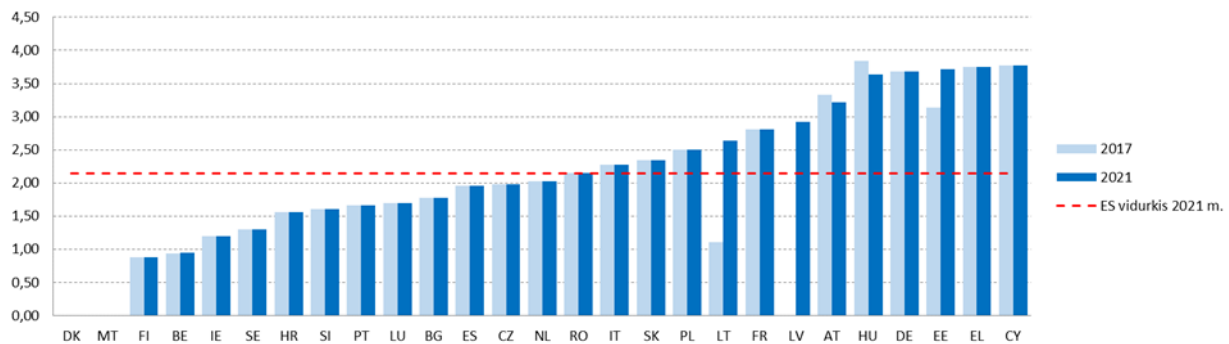
II.5. Patentiniai ir prekių ženklų patikėtiniai

Patentinio ir prekių ženklų patikėtinio profesija³⁷ reglamentuojama visose valstybėse narėse, išskyrus dvi: šios verslo paslaugos nereglamentuoja tik **Danija ir Malta**.³⁸

³⁷Kai kuriose valstybėse narėse patentiniai patikėtiniai vadinami patentiniais teisininkais (pvz., Austrijoje ir Vokietijoje – *Patentanwälte*).

³⁸Taip pat reikėtų paminėti tai, kad visų ES valstybių narių pasirašytoje Europos patentų konvencijoje įtvirtinta Europos patentinio patikėtinio kvalifikacija. Šią kvalifikaciją turintis specialistas minėtoju profesiniu vardu gali naudotis vykdydamas atstovavimo veiklą Europos patentų biure. Tačiau net turintiems šią kvalifikaciją neleidžiama vykdyti profesinės patentinio patikėtinio veiklos Konvenciją pasirašiusiose šalyse, kuriose ši profesija reglamentuojama.

6 pav. Ribojamojo poveikio rodiklis. Patentiniai ir prekių ženklų patikėtiniai³⁹



Šaltinis: Europos Komisija, 2021.

6 paveiksle parodyta santykinė valstybių narių padėtis, susijusi su ribojamuoju poveikiu norint užsiimti ir verstis patentinio ir prekių ženklų patikėtinio profesine veikla, remiantis atnaujintu ribojamojo poveikio rodikliu. Palyginti su 2017 m., rodiklis buvo šiek tiek patikslintas siekiant geriau aprėpti tik patentiniams patikėtiniais priskirtą veiklą ir kitų rūšių reikalavimų ribojamąjį poveikį.

Nors kompetencijos, reikalingos dažnai labai sudėtingų intelektinės nuosavybės teisių ir techninių inovacijų aspektų srityse, poreikis, taip pat noras apsaugoti klientus (pvz., teisių turėtojus) nuo netinkamo procedūrų vykdymo gali būti svari šios profesijos reglamentavimo priežastis, galimybės užsiimti šia profesine veikla ir ja verstis taisyklės turi būti proporcingos. Todėl 2017 m. Komisija patentinių ir prekių ženklų patikėtinų atžvilgiu pateikė keletą rekomendacijų, kuriose daugiausia dėmesio skirta priskirtų veiklos rūšių aprėpčiai, įvairių lygių reglamentavimo priemonėms, kuriomis, pavyzdžiui, be bazinių išsilavinimo reikalavimų, reikalaujama turėti ilgametę profesinę patirtį ar būti baigus srities studijas, akcijų valdymo reikalavimams ir bendro veiklos vykdymo apribojimams, taip pat apribojimams, taikomams tarpvalstybinių klausimų atveju.

Be to, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (ESTT) byloje, susijusioje su patentinių patikėtinų taisyklėmis **Austrijoje**, nustatė, kad reikalavimu turėti buveinę, taip pat taisyklėmis dėl akcijų valdymo ir daugiasričių taisyklių buvo pažeisti Paslaugų direktyvos 14, 15 ir 25 straipsniai⁴⁰.

Remiantis turima informacija, nuo 2017 m. rekomendacijų priėmimo reformos įvairiu mastu įgyvendintos **Austrijoje, Belgijoje, Estijoje, Vokietijoje, Graikijoje, Vengrijoje, Lietuvoje, Latvijoje ir Lenkijoje**.

Dar vienas teigiamas pokytis – **Austrijos**, atsižvelgusios į kai kurias rekomendacijas, pavyzdžiui, sušvelninti išsilavinimo reikalavimus ir šiek tiek sutrumpinti reikalaujamos profesinės patirties trukmę, 2019 m. įvykdyta reforma. Ji taip pat sušvelnino akcijų valdymo taisykles, panaikino balsavimo teisių taisykles ir atšaukė tam tikrus bendro veiklos vykdymo apribojimus. 2021 m. gegužės mėn. Austrija ėmėsi tolesnių pakeičių, kad įvykdytų pirmiau minėtą Teismo sprendimą.

Vengrija taip pat neseniai liberalizavo taisykles dėl apribojimų, kurių proporcingumą Komisija buvo rekomendavusi įvertinti. Nors profesinėse bendrijose 75 proc. akcijų turėjo priklausyti patentiniams patikėtiniais, Vengrija šį reikalavimą sušvelnino iki daugiau kaip 50 proc. Patentinių patikėtinų biurų atveju reikalavimą turėti 100 proc. akcijų ji sušvelnino iki reikalavimo, kad tik vienas iš narių galėtų būti fizinis asmuo, turi būti patentinis patikėtinis ir biuro vadovas. Abiem atvejais du trečdaliai balsų vis dar turi priklausyti

³⁹Rodiklis rodo bendrą reglamentavimo ribojamojo poveikio laipsnį skalėje nuo 0 (mažiausiai ribojantis) iki 6 (labiausiai ribojantis). 2017 m. rodiklio vertės buvo perskaičiuotos siekiant atsižvelgti į metodologinius patikslinimus ir iš valstybių narių gautą naują informaciją.

⁴⁰2019 m. liepos 29 d. ESTT sprendimas byloje C-209/18 Komisija prieš Austriją.

patentiniais patikėtiniams. Vengrija iš dalies pakeitė taisykles, kuriomis reglamentuojama galimybė teikti daugiasrites paslaugas, sušvelnindama draudimą teikti kitas paslaugas.

Po Komisijos pradėtų pažeidimo nagrinėjimo procedūrų **Lenkija** iš dalies pakeitė tarifų taisykles ir panaikino minimalius tarifus.

Galiausiai, Komisijai atlikus vykdymo užtikrinimo veiksmus, **Vokietija** į nacionalinę teisę perkėlė Direktyvą 2013/55/ES, kad patentinio patikėtinio profesijos reglamentavimas derėtų su ES teise.

Kelios šalys, įskaitant **Latviją** ir **Graikiją**, nusprendė nustatyti naujas taisykles, kuriomis įvesta patentinio patikėtinio profesija. Anksčiau ši profesija **Latvijoje** buvo neregamentuojama, o **Graikijoje** iki reformos patentus ir prekių ženklus galėjo teikti tik teisininkai, kurie taip pat turėjo išimtinę teisę teikti teises konsultacijas, be kita ko, patentų ir prekių ženklų teisės klausimais. Todėl dabar priskirtą veiklą atlieka advokatai ir naujai sukurtos patentinių patikėtinių profesijos atstovai.

Nauju **Belgijos** įstatymu nustatyti papildomi reikalavimai, pavyzdžiui, profesinio vardo apsauga, privaloma narystė, susieta su narystės mokesčiais, privalomu draudimu ir tęstinio profesinio tobulėjimo įsipareigojimais. Nors šio naujo įstatymo dalys įsigaliojo 2020 m. gruodžio 2 d., nuostatos, kuriomis reglamentuojami papildomi reikalavimai, dar neįsigaliojo, nes jų atveju reikia priimti karališkąjį dekretą.

Estija taip pat nustatė naujų reikalavimų, t. y. sugriežtino išsilavinimo reikalavimus, naują privalomą narystę profesinėse organizacijose, tęstinio profesinio tobulėjimo prievolę ir profesinių organizacijų narių profesinių vardų apsaugą. Reikalavimai turėti gana ilgą ketverių metų profesinę patirtį liko nepakitę.

Nors **Lietuva** persvarstė patentinių patikėtinių kvalifikacijos reikalavimus ir sumažino ankstesnės profesinės patirties reikalavimą, ji tuo pačiu nustatė profesinio vardo apsaugą, privalomą narystę profesinėje organizacijoje, tęstinio kvalifikacijos kėlimo prievolę ir privalomą profesinės civilinės atsakomybės draudimą.

Priskirtos veiklos rūšių aprėptis valstybėse narėse skiriasi, o kai kuriose valstybėse narėse ji išlieka gana plati. Visų pirma tai pasakytina apie **Austriją, Estiją ir Vengriją**. Priskirta veikla apima konsultavimą ir atstovavimą patentų biure ar kitose administracinėse institucijose, teisinių dokumentų intelektinės nuosavybės klausimais rengimą ir atstovavimą klientams teismuose intelektinės nuosavybės klausimais (net jei **Austrijoje** šias paslaugas gali teikti ir advokatai ar notarai). **Estijoje** patentiniai patikėtiniai taip pat yra kompetentingi (kartu su notarais ir prisiekusiais vertėjais) patvirtinti su pramonine nuosavybe susijusių dokumentų, kurie turi būti pateikti valdžios institucijoms, vertimų ir kopijų autentiškumą.

Kipre, kuriame nėra atskiros patentinių patikėtinių profesijos, šias paslaugas gali teikti tik advokatai.

Ankstesnės profesinės patirties reikalavimas nustatytas daugelyje valstybių narių, bet reikalaujama trukmė svyruoja nuo dvejų metų (**Bulgarijoje**) iki 6,5 metų (**Austrijoje**). Kai kuriose valstybėse narėse (**Belgijoje, Vokietijoje, Vengrijoje, Airijoje, Italijoje, Liuksemburge, Nyderlanduose ir Lenkijoje**) taikomas stažuotės prižiūrint patentiniam patikėtinui reikalavimas. Bendroji reikalaujamo išsilavinimo trukmė svyruoja nuo trejų metų **Portugalijoje** (kurioje nereikalaujama stažuotės ar ankstesnės patirties) iki septynerių metų Vokietijoje (kurioje papildomai reikalaujama trejų metų stažuotės). Tokius ilgus profesinės patirties ir mokymosi metus reikėtų vertinti atsižvelgiant į tai, kad paslaugas taip pat gali teikti, pavyzdžiui, advokatai, kurie nebūtinai turi specializuotis intelektinės nuosavybės teisės srityje.

Kelios valstybės narės yra nustačiusios akcijų valdymo reikalavimus. **Kipre** reikalaujama, kad 100 proc. teisinių paslaugų įmonės partnerių būtų advokatai, todėl tai taip pat turi įtakos patentinių patikėtinių paslaugoms. **Vokietijoje** ir **Lenkijoje** reikalaujama, kad bent 50 proc. akcijų priklausytų specialistams.

Vengrija toliau taiko (nors šiek tiek sušvelnino) draudimą verstis patentinio patikėtinio profesija kartu su kitų profesijų atstovais, o **Estijoje** ir **Vokietijoje** kartu veiklą vykdyti gali tik teisininkai ir apskaitininkai.

Slovakijoje vis dar reikalaujama, kad asmenims, turintiems kitų valstybių narių diplomus, būtų taikoma akademinio pripažinimo, o ne jų profesinės kvalifikacijos pripažinimo procedūra, kad jie galėtų verstis šia profesija Slovakijoje. Slovakijos teisės aktuose numatyta akademinio pripažinimo procedūra, pagal kurią užsienio diplomus turintys asmenys gali verstis nereglamentuojama profesija.

Rekomendacijos

Slovakijoje reikėtų užtikrinti, kad pripažinimo procedūra, taikoma užsienio diplomų turėtojams, norintiems užsiimti patentinio patikėtinio padėjėjo profesine veikla, atitiktų SESV nuostatas dėl laisvo darbuotojų judėjimo ir nediskriminavimo ir taikytiną teismo praktiką.

Vokietijoje reikėtų iš naujo apsvarstyti, ar reikia įvairių lygių kvalifikacijos reikalavimų, pavyzdžiui, be bazinio išsilavinimo, reikalaujama turėti ilgametę profesinę patirtį ar būti baigus šios srities studijas, ir turėtų būti siekiama pasiūlyti kitų kvalifikacijos įgijimo būdų.

Austrijoje, Estijoje ir **Latvijoje** reikėtų iš naujo įvertinti ankstesnės profesinės patirties sąlygą, kurią privalo atitikti norintieji užsiimti patentinio ar prekių ženklų patikėtinio profesine veikla.

Austrijoje, Estijoje ir **Vengrijoje** reikėtų įvertinti priskirtų patentinių ir prekių ženklų patikėtinio veiklos rūšių aprėptį.

Kipre reikėtų įvertinti su pramoninės nuosavybės teisėmis susijusių veiklos rūšių priskyrimo tik advokatams priemonių proporcingumą.

Estijoje, Vokietijoje ir **Vengrijoje** reikėtų įvertinti apribojimų tuo pačiu metu užsiimti patentinių ar prekių ženklų patikėtinio ir kitokia profesine veikla proporcingumą.

Vokietijoje ir **Lenkijoje** reikėtų įvertinti akcijų valdymo reikalavimų proporcingumą.

II.6. Nekilnojamojo turto agentai

Užduočių, kurias paprastai atlieka nekilnojamojo turto agentai, pobūdis ir sudėtingumas ES šalyse, išskyrus Šiaurės šalį⁴¹, yra labai panašūs. Dažniausiai jie tarpininkauja nekilnojamojo turto pirkėjams ir pardavėjams, be kita ko, teikia (teisines) konsultacijas dėl tam tikrų sandorio aspektų. Nepaisant šių panašumų, ES šalys laikėsi labai skirtingo požiūrio į tai, kaip reglamentuoti nekilnojamojo turto agentų profesiją.

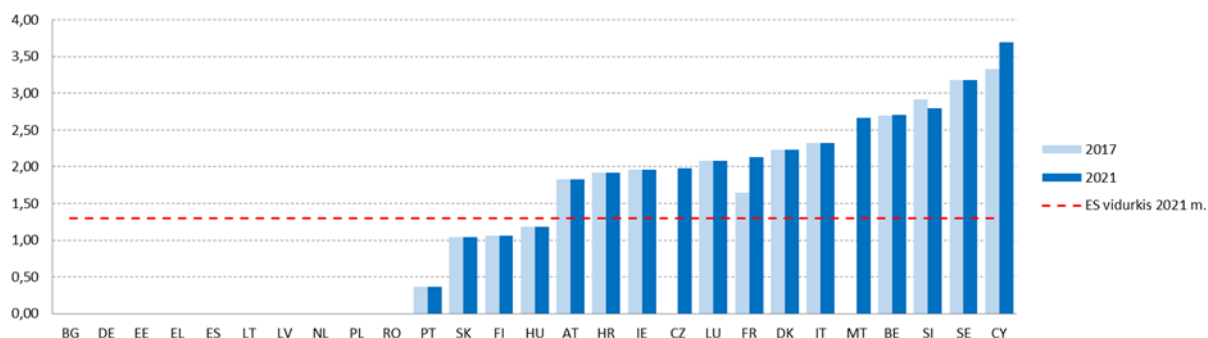
2017 m. tik 14 valstybių narių manė, kad būtina reglamentuoti teisę verstis šia profesija.⁴² Profesijos nereglamentuojančios šalys vartotojų interesams ginti taiko kitas priemones, pavyzdžiui, bendruosius vartotojų apsaugos teisės aktus, civilinę ir baudžiamąją teisę. Be to,

⁴¹Šiose šalyse paprastai nėra privalomos notaro ar advokato intervencijos į nuosavybės teisių perdavimo procesą, o nekilnojamojo turto agentai gali dalyvauti viso nuosavybės teisių perdavimo proceso metu, taip pat dokumentų perdavimo ir mokėjimo etapu.

⁴²Ispanijoje nekilnojamojo turto agentų veikla reglamentuojama regioniniu lygmeniu.

kai kuriose šalyse (**Vokietijoje, Estijoje, Lietuvoje, Nyderlanduose ir Lenkijoje**) reglamentavimo alternatyva – savireguliacijos ir savanoriško sertifikavimo sistemos.

7 pav. Ribojamojo poveikio rodiklis. Nekilnojamojo turto agentai⁴³



Šaltinis: Europos Komisija, 2021.

7 paveiksle parodyta santykinė valstybių narių padėtis, susijusi su ribojamuoju poveikiu norint užsiimti ir verstis nekilnojamojo turto agento profesine veikla, remiantis atnaujintu ribojamojo poveikio rodikliu. Palyginti su 2017 m., rodiklis buvo šiek tiek patikslintas siekiant geriau aprėpti tik nekilnojamojo turto agentams priskirtą veiklą ir kitų rūšių reikalavimų ribojamąjį poveikį.

Ribojamojo poveikio lygis valstybėse narėse labai įvairuoja, todėl Europos Komisija suabejojo tam tikrų labiausiai ribojančių priemonių pagrįstumu ir proporcingumu. 2017 m. Komisija pateikė keletą rekomendacijų dėl nekilnojamojo turto agentų profesijos, daugiausia dėmesio skirdama priskirtoms veiklos rūšims, laiko, kurio reikia privalomai kvalifikacijai įgyti, trukmei, alternatyvių galimybių įgyti šią profesiją trūkumui, akcijų valdymo ir balsavimo teisių apribojimams, nesuderinamumo taisyklėms, regioniniam reglamentavimui ir akademinio diplomų pripažinimo poreikiui.

Deja, su šiomis rekomendacijomis susijusi tolesnė veikla buvo labai ribota ir dauguma valstybių narių nesiėmė jokių realių veiksmų, kad iš naujo įvertintų reikalavimų proporcingumą. Priešingai: kai kurios valstybės narės nusprendė sugriežtinti reglamentavimą.

Dvi valstybės narės – **Malta** ir **Čekija** – neseniai pradėjo reglamentuoti galimybę verstis šia profesija. Kol kas ši nauja reglamentuojama profesija neįtraukta į reglamentuojamų profesijų duomenų bazę, o atitinkamos valstybės narės nepranešė apie jokie išankstinio proporcingumo vertinimo, grindžiamo Proporcingumo vertinimo direktyvoje nustatyta sistema, rezultatus. Labiausiai stebinantį sprendimas reglamentuoti šią profesiją priimtas **Maltoje**, kuri, remiantis 2016 m. vartotojų rinkos rezultatų suvestine, visoje ES turi geriausiai veikiančią nekilnojamojo turto rinką⁴⁴.

2018 m. **Prancūzija** priėmė teisės aktus, kuriais siekiama apsaugoti nekilnojamojo turto agento profesinį vardą.

Vokietija atsisakė planų reglamentuoti nekilnojamojo turto agentų veiklą, o **Rumunija**, panašu, ketina reglamentuoti galimybę verstis šia profesija.

Kalbant apie išsilavinimą, daugumoje šalių vis dar nustatytas reikalavimas dėl dvejų–trejų metų trukmės profesinio rengimo, kuris gali būti taikomas kartu su reikalavimu stažuotis ir

⁴³ Rodiklis rodo bendrą reglamentavimo ribojamojo poveikio laipsnį skalėje nuo 0 (mažiausiai ribojantis) iki 6 (labiausiai ribojantis). 2017 m. rodiklio vertės buvo perskaičiuotos siekiant atsižvelgti į metodologinius patikslinimus ir iš valstybių narių gautą naują informaciją.

⁴⁴ 2016 m. vartotojų rinkos rezultatų suvestinė, kurią galima rasti: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/consumer_markets_scoreboard_2016_en.pdf.

(arba) turėti darbo patirties ir (arba) laikyti egzaminą. **Kroatijoje, Suomijoje, Vengrijoje, Italijoje ir Maltoje** yra kitaip, nes ten galioja palyginti nedideli kvalifikaciniai reikalavimai. Daugumoje šalių, išskyrus **Kroatiją, Suomiją, Vengriją, Italiją ir Švediją**, yra alternatyvių galimybių įgyti reikiamą kvalifikaciją.

2020 m. kovo mėn. **Kipras** priėmė aplinkraštį, kuriame aiškinama, kad nacionalinėje teisėje reikalaujama, kad bet kuris fizinis asmuo, susijęs su nekilnojamojo turto agentūra, būtų registruotas nekilnojamojo turto agentas, ir atrodo, kad taip buvo įtrauktas reikalavimas turėti 100 proc. akcijų. **Maltoje** naujuoju reglamentavimu teisinė forma, pagal kurią nekilnojamojo turto agentai gali verstis savo profesine veikla, apribojama iki civilinės teisės bendrovės. Tai reiškia, kad nekilnojamojo turto agentai negali steigti bendrovės su ne specialistais ar kitų sričių specialistais, neturinčiais nekilnojamojo turto agento licencijos. **Belgijoje** vis dar reikalaujama, kad 60 proc. profesionalių nekilnojamojo turto bendrovių akcijų ir balsavimo teisių priklausytų kvalifikuotiems specialistams.

Ispanijoje kai kurie regionai, pavyzdžiui, Katalonija, toliau reglamentuoja šią profesiją priskirdami veiklos rūšis ir saugodami profesinius vardus.

Kadangi **Slovakija** teigia, kad nekilnojamojo turto agentų profesija neregamentuojama, specialistai iš kitų ES valstybių narių, norintys dirbti nekilnojamojo turto agentais, ir toliau susiduria su būtinybe atlikti jų diplomų akademinio pripažinimo procedūrą.

Tuo tarpu **Slovėnija** panaikino pilietybės reikalavimą.

Rekomendacijos

Kipre, Kroatijoje, Čekijoje, Airijoje, Slovakijoje, Slovėnijoje ir Švedijoje reikėtų apsvarstyti galimybę leisti kitiems specialistams verstis veikla, kuri šiuo metu priskirta nekilnojamojo turto agentams.

Austrijoje, Belgijoje, Kipre, Čekijoje, Danijoje, Prancūzijoje, Airijoje, Slovėnijoje, Slovakijoje ir Švedijoje reikėtų įvertinti, ar privalomų kvalifikacinių reikalavimų įgijimo trukmė yra svarbi turint omenyje nekilnojamojo turto agentų teikiamas paslaugas ir reglamentavimo tikslus.

Kroatijoje, Suomijoje, Vengrijoje, Italijoje ir Švedijoje reikėtų apsvarstyti galimybę numatyti alternatyvius būdus įgyti šią profesiją.

Belgijoje reikėtų įvertinti, ar būtina taikyti akcijų valdymo ir balsavimo teisių apribojimus.

Kipre ir Maltoje reikėtų iš naujo įvertinti reikalavimo, kad 100 proc. akcijų turi priklausyti nekilnojamojo turto agentams, pagrįstumą ir proporcingumą.

Italijoje reikėtų įvertinti nesuderinamos veiklos draudimo poreikį ir proporcingumą.

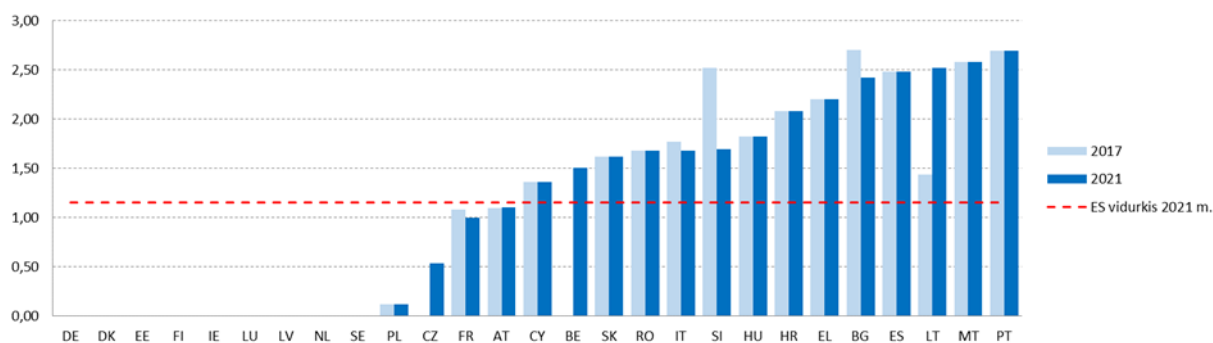
Ispanijoje reikėtų peržiūrėti galiojančius regioninius teisės aktus, nes dėl jų gali kilti nesusipratimų norint užsiimti ir verstis šia profesine veikla ir kliūčių judumui.

Slovakijoje reikėtų panaikinti reikalavimą, pagal kurį kitose ES valstybėse narėse kvalifikaciją įgiję asmenys privalo įveikti akademinio diplomų pripažinimo procedūrą.

II.7. Turistinių kelionių vadovai (gidai)

Turistinių kelionių vadovo (gido) profesija vis dar reglamentuojama dviejuose trečdaliuose valstybių narių, daugiausia pietinėse ir rytinėse Europos šalyse.

8 pav. Ribojamojo poveikio rodiklis. Turistinių kelionių vadovai (gidai)⁴⁵



Šaltinis: Europos Komisija, 2021.

8 paveiksle parodyta santykinė valstybių narių padėtis, susijusi su ribojamuoju poveikiu norint užsiimti ir verstis turistinių kelionių vadovo (gido) profesine veikla, remiantis atnaujintu ribojamojo poveikio rodikliu. Palyginti su 2017 m., rodiklis buvo šiek tiek patikslintas siekiant geriau aprėpti tik turistinių kelionių vadovams (gidams) priskirtą veiklą ir kitų rūšių reikalavimų ribojamąjį poveikį.

Nei **Belgija**, nei **Bulgarija** nėra nurodžiusios šios profesijos reglamentuojamų profesijų duomenų bazėje, tačiau akivaizdu, kad abi valstybės narės šią profesiją reglamentuoja bent nuo 2016 m.

2017 m. rekomendacijose daugiausia dėmesio skirta profesijos reglamentavimo pagrįstumui ir proporcingumui, taip pat priskirtų veiklos rūšių aprėpties peržiūrai ir vertinimui. Valstybių narių, kuriose taikomi skirtingi regioniniai teisės aktai, buvo paprašyta atidžiai išnagrinėti taisyklių nenuoseklumą ir leidimų turistinių kelionių vadovams (gidams) geografinę taikymo sritį. Galiausiai Komisija paragino valstybes nares peržiūrėti sąrašus, pagal kuriuos teisė dirbti daugelyje lankytinų vietų suteikiama tik specialių licencijų turėtojams.

Komisija visoms šią profesiją reglamentuojančioms valstybėms narėms rekomendavo įvertinti, ar toks reglamentavimas apskritai yra būtinas, arba tai, ar mažiau ribojančiomis taisyklėmis būtų galima pasiekti tikslą apsaugoti kultūrinį, istorinį, archeologinį ir meninį paveldą ir tinkamą jo vertinimą. Šiuos argumentus, kuriuos valstybės narės pateikė siekdamas pagrįsti reglamentavimą, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas pripažino viršesnėmis bendrojo intereso priežastimis, pateisinančiomis apribojimus. Tačiau tokių taisyklių proporcingumas turėtų būti nuodugniai įvertintas. Todėl valstybės narės taisykles ir prievoles dėl galimybės užsiimti turistinių kelionių vadovų (gidų) profesija ir ja verstis turėtų nustatyti tik tuo atveju, jei tai akivaizdžiai būtina siekiant išvengti žalos valstybės narės kultūros įvairovei.

Nė viena iš šią profesiją reglamentuojančių valstybių narių nepranešė Komisijai apie peržiūrą ir Komisija atkreipia dėmesį į tai, kad imtasi tik labai nedidelių reformų.

Slovėnijoje, kur profesija ir toliau reglamentuojama, o priskirtų veiklos rūšių aprėptis yra didelė, reikalavimai norint užsiimti profesija buvo sušvelninti atsisakant prievolės laikyti valstybinį egzaminą.

2018 m. **Lietuva** pakeitė turistinių kelionių vadovų (gidų) profesijos reglamentavimą, tačiau, nepaisant rekomendacijų, reikalavimai, reglamentuojantys galimybę užsiimti šia profesija, tapo griežtesni, visų pirma kiek tai susiję su priskirtų veiklos rūšių aprėptimi. Vis dėlto

⁴⁵ Rodiklis rodo bendrą reglamentavimo ribojamojo poveikio laipsnį skalėje nuo 0 (mažiausiai ribojantis) iki 6 (labiausiai ribojantis). 2017 m. rodiklio vertės buvo perskaičiuotos siekiant atsižvelgti į metodologinius patikslinimus ir iš valstybių narių gautą naują informaciją.

Lietuva sušvelnino keletą reikalavimų, pavyzdžiui, panaikino teorinę valstybinio egzamino dalį.

2017 m. pabaigoje **Kroatija** priėmė naują Turizmo paslaugų įstatymą. Tačiau pakeitimais neišspręstas nė vienas Komisijos iškeltas susirūpinimą keliantis klausimas dėl turistinių kelionių vadovų (gidų) ir, atrodo, padėtis net pablogėjo. Vis dėlto naujuoju įstatymu panaikintas reikalavimas įrodyti verslumo įgūdžius.

Graikija neįgyvendino reformos, tačiau nuo 2017 m. Turizmo ministerijos turistinių kelionių vadovų (gidų) mokyklos vėl vykdo dvejų metų programą diplomui gauti. Stojimui į šias mokyklas taikomos sąlygos ir apribojimai. **Prancūzija** taip pat šiek tiek sušvelnino apribojimus ir suteikė papildomų galimybių užsiimti šia profesija, įtraukdama trečią būdą reikiamai profesinei kvalifikacijai įgyti.

Galiausiai, Komisijos žiniomis, 2021 m. **Čekija** patvirtino turistinių kelionių vadovų (gidų) profesijos reformą, pagal kurią profesija reglamentuojama apsaugant profesinį vardą. Turistinių kelionių vadovo (gido) profesija gali būti verčiamasi tik matomoje vietoje segint Regioninės plėtros ministerijos išduodamą kortelę (I arba II lygio), kuriai gauti reikia pateikti prašymą. Norint gauti II lygio kortelę, būtina turėti profesinę kvalifikaciją.

Austrija, Bulgarija, Malta ir Slovėnija konkrečią profesinę kvalifikaciją turintiems asmenims priskiria labai įvairią veiklą. Ši veikla apima kelionių vadovo (gido), kuris parodo ir paaiškina šalies socialinę ir politinę padėtį nacionaliniu ir tarptautiniu mastu arba kartais netgi sporto ir socialinių renginių gido ar gido, kuris lydi turistus iš oro uosto į jų viešbutį, darbą. Tokiais apribojimais smarkiai ribojama galimybė užsiimti šia veikla ir jie turi būti taikomi tik tiek, kiek yra būtina bendram viešajam interesui apsaugoti.

2019 m. **Bulgarija** peržiūrėjo šios profesijos reglamentavimą, tačiau priskirtų veiklos rūšių aprėptis nepasikeitė. **Slovėnijos** teisės pakeitimai neturėjo poveikio taisyklėms dėl apribojimų masto. **Austrijoje** ir **Maltoje** pakeitimų nebuvo priimta.

Kroatijoje, Italijoje ir Ispanijoje profesija reglamentuojama regioniniu lygmeniu, todėl specialistams vienoje valstybėje narėje gali tekti įgyti skirtingas kvalifikacijas ir leidimus, jei nori teikti paslaugas daugiau nei viename regione. Dėl tokių skirtumų verstis profesine veikla tampa sudėtingiau ⁴⁶ ir gali kilti suderinamumo su ES teise, visų pirma su Paslaugų direktyvos (Direktyva 2006/123/EB) 10 straipsnio 4 dalimi ir Profesinių kvalifikacijų direktyvos (2005/36/EB) 7 straipsnio 2a dalimi, problemų.

Po Komisijos pradėtos pažeidimo nagrinėjimo procedūros **Kroatija** paskelbė, kad 21 konkrečiai apskritčiai skirtą profesinį egzaminą ji pakeis vienu centralizuotu egzaminu. **Ispanija** ir **Italija** neinformavo Komisijos apie jokiais reformas ar paaiškinimus dėl dabartinės sistemos, susijusios su keliais skirtingais galiojančiais reglamentais.

2016 m. **Belgija** Valonijos regione pradėjo taikyti įvairių tipų turistinių kelionių vadovų (gidų) profesinių vardų apsaugą. Nors šie vardai galioja tik šiame regione, nėra numatyta jokios specialios abipusio pripažinimo tvarkos, kuri būtų taikoma turistinių kelionių vadovams (gidams) iš kitų dviejų regionų, atsižvelgiant į tai, kad Briuselio ir Flandrijos regionai nemano, kad būtina reglamentuoti šią profesiją.

Slovėnijoje savivaldybės vis dar gali nustatyti sąlygas norintiems užsiimti šia profesija tam tikroje turistinėje teritorijoje ir tokias sąlygas atitinkantiems asmenims suteikti profesinio

⁴⁶Taip pat žr. Komisijos tarnybų darbinį dokumentą „Paslaugų vidaus rinkos (statybų, verslo paslaugų ir turizmo) veiksmingumo patikrų rezultatai“ (SWD(2012) 147), pridedamą prie Komisijos komunikato dėl Paslaugų direktyvos įgyvendinimo (COM(2012) 261).

vardo apsaugą. Kadangi turistinių kelionių vadovams (gidams) priskirtos veiklos rūšys nustatomos savivaldybių lygmeniu, priskirtos veiklos aprėptis šalies regionuose gali būti labai skirtinga.

Kroatijoje ir **Prancūzijoje** rengiami vietų, kuriose kelionių vadovais (gidais) gali dirbti tik konkrečios kvalifikacijos turėtojai, sąrašai. Tai gali remti rinkos fragmentaciją, o paslaugų teikėjams iš kitų valstybių narių, kurie lydi turistus įvairiuose šalies regionuose ir teikia paslaugas ne vienoje vietovėje, gali tekti nemenka našta. Tokiais sąrašais, ypač jei jie apima daug vietų ir jei nebuvo tinkamai įvertintos konkrečios teritorijos įtraukimo į sąrašą priežastys, sukuriama nepagrįsti apribojimai.

Prancūzijoje kvalifikuotiems turistinių kelionių vadovams (gidams) leidžiama dirbti tik tam tikrose istorinės svarbos vietose, o **Kroatijoje** į sąrašą įtraukta daug saugomų vietovių ir teritorijų (įskaitant daugumą Kroatijoje turistų lankomų vietų), kuriose norėdami teikti paslaugas turistinių kelionių vadovai (gidai) turi išlaikyti vieną ar kelis atskirus egzaminus. Tai reiškia, kad turistinių kelionių vadovas (gidas), norintis dirbti saugomose teritorijose visoje Kroatijoje, turėtų išlaikyti 21 konkrečioms apskritims skirtą egzaminą, dažniausiai organizuojamą atskirai kiekvienoje apskrityje ir už kurį kandidatas turi mokėti mokestį. **Maltoje** naudojamas panašus saugomų teritorijų sąrašas.

Po Komisijos pradėtų pažeidimo nagrinėjimo procedūrų **Kroatija** paskelbė, kad žymiai sutrumpins saugomų teritorijų, kurios šiuo metu apima daugumą pagrindinių turistų lankomų vietų, sąrašą.

2017 m. **Italija** administracinio teismo sprendimu panaikino savo 2015 m. sąrašą, kuriuo didelėje dalyje vietovių galėjo dirbti tik specialių licencijų turėtojai.

Rekomendacijos

Visose šią profesiją reglamentuojančiose valstybėse narėse reikėtų apsvarstyti šios profesijos reglamentavimo pagrįstumą ir proporcingumą.

Austrijoje, Bulgarijoje, Maltoje ir **Slovėnijoje** reikėtų apsvarstyti galimybę tiksliau apibrėžti priskirtas veiklos rūšis, nes jų aprėptis labai plati arba neaiški.

Kroatijoje, Italijoje ir **Slovėnijoje** reikėtų patikslinti reglamentavimo sistemą, taikomą turistinių kelionių vadovams (gidams), atsižvelgiant į skirtingus teisės aktus regionuose, dėl kurių, atrodo, kliudoma patekti į rinką ir kurie daro poveikį nacionaliniams paslaugų teikėjams, o kai kuriais atvejais – ir asmenims, teikiantiems laikinas paslaugas.

Kroatijoje ir **Maltoje** reikėtų atnaujinti vietų, kuriose gali dirbti tik specialią kvalifikaciją įgiję asmenys, sąrašą ir apsvarstyti kiekvieno apribojimo proporcingumą.

Ispanijoje reikėtų: i) dar kartą apsvarstyti sąlygas, kuriomis suteikiama galimybė užsiimti turistinių kelionių vadovų (gidų) veikla (šiuo metu sąlygos autonominiuose regionuose yra skirtingos), taip apribojant įsisteigusią paslaugų teikėjų ir laikinas paslaugas teikiančių asmenų galimybes užsiimti ir verstis šia profesine veikla; ii) užtikrinti, kad leidimai galiotų visoje valstybės narės teritorijoje.

III. Tolesni veiksmai

Iš pirmiau pateiktos apžvalgos matyti, kad, nepaisant Komisijos 2017 m. reformų rekomendacijose pateiktų konkrečių gairių, valstybės narės nepadarė didelės pažangos iš naujo vertindamos ir panaikindamos nepagrįstą ar neproporcingą profesijų reglamentavimą. Šiuo komunikatu siekiama remti ir stiprinti nacionalines reglamentavimo kokybės užtikrinimo

pastangas. Juo papildomos kitos ES iniciatyvos, pavyzdžiui, atnaujinta 2020 m. naujoji pramonės strategija, nustatant konkrečias sritis, kuriose reglamentavimo lygis yra palyginti aukštas, ir nurodant konkrečias galimybes didinti bendrosios paslaugų rinkos konkurencingumą.

Komisija planuoja imtis tolesnių veiksmų, susijusių su šiomis rekomendacijomis, atidžiai stebėdama valstybių narių veiksmus šioje srityje ir tęsdama nuolatinį dialogą su suinteresuotaisiais subjektais, visų pirma per savo ekspertų grupes. Be to, vykdant dialogą su valstybėmis narėmis per Europos semestrą ir Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę, daug dėmesio bus skiriama reformų pažangai arba tokios pažangos trūkumui. Tais atvejais, kai nacionalinėmis taisyklėmis akivaizdžiai pažeidžiama ES teisė, Komisija bendradarbiaus su atitinkamomis valstybėmis narėmis ir prireikus imsis vykdymo užtikrinimo veiksmų. Jeigu prireiks ir bus tikslinga, Komisija ketina toliau reguliariai atnaujinti reformų rekomendacijas. Taip pat bus nagrinėjama galimybė parengti papildomus rodiklius ir išplėsti aprėptį įtraukiant kitas ekonomiškai svarbias profesijas.

Rekomendacijos ir su jomis susiję tolesni veiksmai papildo veiklą, apie kurią buvo paskelbta atnaujintoje 2020 m. naujojoje pramonės strategijoje⁴⁷. Šie panašioms ekonomikos sritims skirti veiksmai palengvins patekimą į bendrąją rinką, be kita ko, padės išanalizuoti novatoriškus metodus, kurie bus nustatyti diskutuojant su valstybėmis narėmis ir suinteresuotaisiais subjektais, visų pirma įvertinti paslaugų darniųjų standartų privalumus ir galimą pridėtinę vertę⁴⁸.

⁴⁷ COM(2021) 350.

⁴⁸ Priklausomai nuo atliktinų tyrimų vertinimų, tokios iniciatyvos galėtų būti siejamos ne tik su šia komunikate aptartais, bet ir su kitais paslaugų sektoriais.